

Børnerådet

Chat: En del af børns virkelighed

Udbredelse og brug af chat i 7. klasse

Det Kriminalpræventive Råd

Red Barnet
Save the Children Denmark

Chat: En del af børns virkelighed

Udgiver:
Børnerådet
Vesterbrogade 35A, 1620 København V
Tlf: 3378 3300
Fax: 3378 3301
E-mail: brd@brd.dk

Rapporten er udarbejdet i samarbejde med Det Kriminalpræventive Råd og Red Barnet.

Undersøgelse, analyse og tekst:
Anne Morin Thygesen,
cand. mag. og ph.d stipendiat ved Danmarks Pædagogiske Universitet

Tryk:
Socialministeriet

ISBN 87-90946-19-7

1. oplag maj 2003

Teksten kan hentes på Børnerådets hjemmeside: www.boerneraadet.dk.
Fås også ved henvendelse til Børnerådet. For bestilling af rapporter opkræves et ekspeditionsgebyr på 20 kr. Hvis porto overstiger 15 kr. bliver denne også opkrævet.

Chat: En del af børns virkelighed

Udbredelse og brug af chat i 7. klasse

Chat: En del af børns virkelighed

Udbredelse og brug af chat i 7. klasse

Indholdsfortegnelse

Sammendrag.....	s.5
Indledning	s.10
Chat – et frirum fra virkeligheden.....	s.13
Samvær, nærvær eller fravær på chatten?.....	s.15
Chat – hvor og hvornår? Fakta om forbrug.....	s.18
Dig og chat.....	s.21
Venner på nettet – mellem forpligtelse og ligegyldighed.....	s.22
Chat som isolerende eller social aktivitet	s.26
Er du dig selv på chatten?	s.26
Sikkerheden på chatten	s.29
English summary.....	s.35
Litteraturliste.....	s.40

Sammendrag

Denne undersøgelses formål er at bidrage med et børneperspektiv i debatten om, og forståelsen af, børn og chat for dels at kaste nyt lys over børns chatvaner, dels i håb om at kunne bruge disse oplysninger i forebyggelsesøjemed. Rapporten spørger derfor ind til, hvilke betydninger brugen af chat har for børn i dag, og ser på, i hvilke sammenhænge chatten bliver en central beskæftigelse i forhold til såvel positive som negative aspekter ved brugen af chat – set fra børnehøjde.

Et andet formål med undersøgelsen har været at belyse *sikkerheden på chatten*, f.eks. med hensyn til forskellige former for misbrug bl.a. i forbindelse med pædofilisager. Med udgangspunkt i kampagnen ”Sikker Chat”, som er blevet til i et samarbejde mellem Det Kriminalpræventive Råd og Red Barnet, har der været et ønske om, at få et indblik i kampagnens rækkevidde og børns chatadfærd i forhold til kampagnen. Dette ud fra en tankegang om, at får vi viden i forhold til børns chatbrug og adfærd, vil vi i et forebyggende arbejde have bedre muligheder for at sætte ind, hvor der er brug for det.

Med andre ord har der i denne undersøgelse ligget et dobbeltformål - dels at få en aktuel viden i forhold til børns brug af chat og betydningen af chat i forhold til børns hverdagsliv, dels at få viden som kan bruges i forbindelse med forebyggelsesarbejde.

Børnenes svar har på denne vis givet os ledetråde at følge på mange forskellige niveauer og i mange nuancer.

Undersøgelsen er blevet til på baggrund af dels kvalitative gruppeinterview med børn i 7. klasse, dels på baggrund af en spørgeskemaundersøgelse sendt ud til et repræsentativt udsnit af 7. klasseelever landet over. I alt 991 børn har besvaret spørgeskemaet.

Børnenes svar

Chat på Internettet er ifølge børn i 7. klasse en kompleks beskæftigelse, som rummer såvel positive som mere negative aspekter, og som i børnenes hverdagsliv får meget forskellige konkrete betydninger i forhold til den måde, det enkelte barn bruger chat, og i forhold til hvilke forventninger og motiver barnet har med sig. I første omgang vil der blive fokuseret på nogle af de mere entydige svar, som er fundet gennem undersøgelsen, mens forskellighederne og kompleksiteten vil blive diskuteret mere indgående de steder, hvor det er relevant.

Helt overordnet betragtet må vi sige, at børnenes svar viser, at chat som en nyere kommunikationsmulighed i høj grad tiltrækker børn og unge som en, i mange forskellige arenaer, tilgængelig aktivitet. Chatten bliver set som et virtuelt mødested, hvor der er mulighed for afprøvning af synspunkter, identitet og roller i længerevarende eller flygtigere fællesskaber. Selvom vi (læs: voksne) stadig i mange tilfælde omtaler og betragter chat som en forholdsvis ny mulighed og beskæftigelse, så er der ifølge børnenes svar ingen tvivl om, at chat er en hverdagsforeteelse, hvor de fleste færdes hjemmefra i de forskellige chat-rum.

Børnene er selv i allerhøjeste grad klar over, at voksne f.eks. lærere, pædagoger og forældre i mange tilfælde har nogle særlige læsninger af chat som aktivitet, og at disse læsninger ikke altid er særlig positive. Men netop derfor, er det også vigtigt at høre børnenes stemmer. Og de *er* gode til at formulere sig både om de fordomme og myter, som er en del af feltet, og i forhold til at præsentere en modvægt eller en mod-historie, som fortæller, hvad chat også kan være, og hvordan chat kan indgå som en positiv aktivitet.

Det følgende vil være en opsummering af de typiske svar, som børnene har givet i forhold til chat forbrug, motiver og hverdagsfunktionalitet.

Typisk chat

- De børn, der chatter, gør det for det meste 1-5 gange om ugen i ca. 15-30 min. pr. gang. De sidder oftest på skolen eller hjemme – og er alene eller sammen med en enkelt ven. De fleste børn starter med at chatte i 5. eller 6. klasse. 38% har således svaret, at de har chattet i 1-2 år, når de går i 7. klasse.

Chatten handler typisk om venner, kærester, sex og fritid, og børnene har ikke lyst til at holde op med at chatte.

For rigtig mange børn er chat tidsfordriv, en måde at få venner på og simpelthen sjovt.

Således udvikler over 1/3 af møderne fra chatten sig til flere møder eller venskaber.

Det intime aspekt ved chat understreges på flere måder - man er gerne alene eller sammen med en ven, når intime emner som kærester, sex og venner bliver diskuteret på chatten.

Leg med identitet

Ret mange børn vedkender sig, at chat også handler om at lege med/skifte identitet, og det er for det meste alder og udseende, som der bliver lavet om på.

- 70% af børnene svarer, at de ofte eller altid bruger et andet navn, når de er på chatten.
- 21% af de børn, som chatter, svarer herudover, at de ofte eller altid skriver ting om deres liv, som ikke passer.

Chatten giver dermed et frirum fra de positioner, som børnene kan have, f.eks. mht. at være mere åbne eller modige og turde nogen ting på chatten, som de måske ellers ikke tør. Et af de tydelige spor, som børnene derfor lægger ud i undersøgelsen, er, at chatten åbner op for afprøvning af og leg med identitet og kategorier som køn og alder. Disse afprøvninger foregår særligt i forhold til hvilke tidligere erfaringer, børnene har med sig, og afprøves og indpasses i forhold til, hvordan disse positioner kan integreres funktionelt også i forhold til omverdenens reaktioner. Her synes det primært at være en nysgerrighed eller udforskertrang, som motiverer børnene, og som i mange tilfælde kommer til at få betydning også for børnenes liv uden for chatten.

Nye former for fællesskaber

Ifølge børnenes svar er det særligt to sammenhænge, som er de foretrukne, når de skal chatte.

Dels er der 44% som svarer, at de ofte eller altid sidder *derhjemme* og chatter, dels er der 29% som svarer, at de ofte eller altid chatter på *skolen*. Eftersom der altså foregår meget chat hjemme og i skolen, er det en vigtig ledetråd at medtænke i forhold til overvejelser om, hvor det er særligt vigtigt at sætte ind med oplysning om chat. I den forbindelse er det vigtigt at tage diskussionen om, hvilke parter man skal i dialog med, så man har bedst mulighed for at nå børnene f.eks. i forhold til forebyggelsesarbejde. Når langt den overvejende del af børnene anfører, at det er hjemme og på skolen de chatter, og 55% samtidig svarer, at de ofte eller altid er alene, når de chatter, er der en stor gruppe af børn, som det er vigtigt at være opmærksom på med hensyn til, at børnene, også når de er alene, kan navigere sikkert på chatten. Det er altså ikke en lille del af børnene, som surfer på chatten alene. Tværtimod er det over halvdelen, og det understreger vigtigheden af, at forebyggelsesarbejdet også retter sig mod det enkelte barn alene ved computeren. Hvis barnet ikke er alene, er det typisk sammen med en ven eller sekundært flere venner.

Chatten udgør på denne vis nye arenaer som en basis for fællesskaber såvel foran computerskærmen som på den anden side af skærmen. Det er børnene selv, som skaber linket mellem de forskellige

fællesskaber, og de viser bl.a., hvordan netvenskaber bliver til venskaber også uden for nettet, men også hvordan det er de samme handlemåder hos vennerne på nettet som hos venner uden for nettet, som danner basis for et venskab (bl.a. som et af børnene nævner, at man er god at snakke med).

Intime samtaler – mellem forpligtelse og ligegyldighed

Flere ting i børnenes svar synes at pege i retning af, at chatten i børnenes interaktion åbner op for en dualisme mellem på den ene side noget fremmed og fjernt og på den anden side noget intimt og helt tæt på.

For det første viser børnenes valg og måde at strukturere selve situationen omkring chat, hvor meget chat foregår hjemme, alene eller sammen med en god ven, at børnene opfatter chat som en aktivitet, som i hvert tilfælde i udgangspunktet åbner op for intime samtaler. Også de emner der særligt bliver diskuteret på chatten understøtter dette billede. Her er det, som nævnt, primært venner, fritid, kærester og sex, som børnene peger på. De intime samtaler har gode kår blandt andet på grund af muligheden for anonymitet, som børnene fremhæver som en åbning i forhold til at slippe nogle af forbeholdene eller hæmningerne.

- 34% siger således, at de ofte eller altid er mere modige end til daglig, mens 34% siger, at de er mere åbne end til daglig.

På lignende vis siger 97%, at de aldrig eller sjældent er mere generte end til daglig.

Børnene giver derfor i overvejende grad udtryk for, at de er mere åbne og modige og mindre generte, når de er på chatten.

Som endnu en pointe skal det fremhæves, at ganske mange børn logger på de samme chat-rum, når de er på nettet. Det er næsten 60% som svarer, at de ofte eller altid går på de samme chat-rum. Hermed synes endnu en prioritering i børnenes valg at befæste, at chat ikke blot er flygtige møder, men også rummer elementer af konstans og kontinuitet. I den anden ende af skalaen ligger de former for kommunikation, som har mere flygtig karakter, der hvor man, som et af børnene udtrykker det, bare er ”venner i fem minutter”.

De forskellige måder at bruge chatten på, kan have mange grunde, men en mulig tolkning er, at dette skal forstås i forhold til de meget forskellige og personlige grunde, hvert enkelt barn har til at logge på chatten fra tidsfordriv til et reelt ønske om at få en eller flere nye venner.

Sikkerhed – hjælp til at bære ansvarsbyrden

De fleste børn er trygge, når de chatter, og mange har også modtaget vejledning om chat, ofte på skolen.

- 76% af børnene er ofte eller altid trygge, når de chatter. Alligevel har 12% svaret, at de aldrig eller sjældent er trygge. I denne undersøgelse svarer dette i absolutte tal til, at 91 børn aldrig eller sjældent er trygge, når de chatter.

Halvdelen af børnene kender til Sikker Chat kampagnen, og halvdelen kender den ikke.

Hvis man spørger ind til, om børnene har haft *ubehagelige oplevelser* på nettet, så kunne det se værre ud, men det stikker dog i øjnene, at 17% af børnene ofte eller altid oplever at få seksuelle tilbud på chatten. Dette svarer til, at 143 børn i denne undersøgelse ofte eller altid oplever at få seksuelle tilbud på chatten.

- 14% af børnene anfører, at de ofte eller altid har oplevet groft seksuelt sprog, dette svarer i denne undersøgelse til, at 116 børn ofte eller altid har oplevet groft seksuelt sprog, når de har chattet.

17% af børnene har ofte eller altid oplevet at få seksuelle tilbud. I denne undersøgelse drejer det sig om 143 børn, der ofte eller altid har modtaget seksuelle tilbud, når de har chattet. Godt 5% af børnene har ofte eller altid oplevet at modtage trusler på nettet. I absolutte tal svarer det til 41 børn, mens 3-4% - i denne undersøgelse omkring 24 børn - refererer til, at de har modtaget tilbud om køb og salg af ulovlige varer.

Den typiske reaktion på ubehagelige oplevelser er, at børnene logger ned, og mange får også talt med en ven om det. Om der er nok sikkerhed på chatten, er der delte meninger om, men der er også en stor del af børnene, som ikke har kunnet svare på spørgsmålet, ca. 1/3.

Ansvar – det tager børnene selv på sig, ca. 50% siger, at de selv har ansvaret for, hvad der sker på chatten. Det at børnene oplever sig selv som ansvarlige for sikkerheden/det der sker på chatten er godt hvis sådan at forstå, at de handlekraftigt kan afvise det, der er ubehageligt/logge ned/ikke blive *hvirvlet ind i det der sker hverken fysisk eller psykisk* – men hvis ansvaret kommer til at ligge tungt på deres skuldre, også i de situationer hvor de ikke får sagt fra, så kan det gå hen og blive belastende for de børn. I forebyggelsesarbejdet er det derfor vigtigt, at vi er med til at vise, at de ikke er alene om at bære dette ansvar og giver dem råd i forhold til det, der synes at være funktionelt for dem nemlig børnefællesskabet. Opfordrer vi derfor børn til at have det sjovt på chatten sammen med én eller flere venner, vil der være gode chancer for, at børnene her kan bruge hinanden i en anden grad. Dette er mere sandsynligt ifølge børnenes svar, end at de vil betro sig til en voksen.

En del børn angiver, at de mødes med en fra chatten. Ud af disse børn er det påfaldende, at 9% svarer, at de ofte eller altid har oplevet, at den person de møder, er en anden end han/hun har udgivet sig for. Her drejer det sig om 16 børn. Sammenholder man det med det faktum, at 5% af børnene - i alt 9 børn - svarer, at de ofte eller altid har været ude for, at den person, de er mødtes med, har prøvet at overtale barnet til at gøre ting, som det ikke har lyst til, kan det tyde på, at der imellem de møder, som flere børn får i stand, også rummes nogle ubehagelige møder og situationer, som kommer bag på barnet i den konkrete situation.

Fra et *voksenperspektiv* er vores bekymring i forhold til værdien af chat i børns hverdagsliv velbegrunderet, hvis vi ser på de ubehagelige oplevelser og reelle risici for krænkelse af forskellig art, som børnene angiver. Bekymringen er derfor i høj grad forbundet med usikkerhedsmomentet og den grå zone mellem virkelighed og løgn, som uden tvivl er en del af det at være logget på. Men det er samtidig også det, der i et *børneperspektiv* er det særligt fascinerende ved chatten. Konkluderende må man derfor sige, at chattens formål/berettigelse er netop det ukendte/usikkerhedsmomentet – virkeligheden kender børnene, chatten er et frirum fra virkeligheden. Opgaven er her, med respekt for den store parathed og i mange tilfælde sikre navigeringsevne, som børnene i mange tilfælde besidder, at vise, hvordan de bedst passer på sig selv og undgår situationer, hvor de kan komme i tvivl eller fare. En forebyggende indsats skal derfor fra et børneperspektiv tage højde for børnenes blufærdighed, når de chatter, f.eks. i forhold til de intime emner, som diskuteres på chatten. At tage en voksen med på råd eller med til et møde med en ven fra nettet vil i mange tilfælde, ifølge børnenes svar, ikke være realistisk. Til gengæld peger børnene selv på, at det er i børnefællesskaberne, man betror sig til en eller flere venner – både omkring de gode og dårlige oplevelser. I et forebyggelsesperspektiv synes en mulig vinkel derfor at være at prøve at udnytte dette og f.eks. opfordre børn til at være flere sammen, når de chatter. Fremtidig forebyggelse kan med fordel herudover forsøge at støtte op om børnenes handleevne i de situationer, som uden handling vil kunne få en kritisk udgang. Her er det også vigtigt at være opmærksom på den relativt store gruppe børn, som har anført, at de ”ikke gør noget”, hvis de

oplever noget ubehageligt på nettet. Det er forskelligt, hvordan børnene reagerer på chatten. Det er ikke alle børn, som kan sætte de nødvendige grænser, og det er derfor også i forhold til denne gruppe af børn, at vi skal være særligt opmærksomme.

Indledning

Hvorfor beskæftige sig med udbredelsen og børns brug af chat på Internettet? Er chat ikke blot useriøst tidsfordriv, som foregår efter skole på den lokale Internet-café?

Jo måske, men når prognoser spår, at der inden for de næste par år vil være godt 320 millioner webbrugere og over 500 millioner Internetopkoblede computere, er der god grund til at være opmærksom også på chat som kommunikationsmiddel. Ikke mindst fordi dette medie i høj grad tiltrækker børn og unge, som i dag har mulighed for at benytte det i mange af de arenaer, de er en del af. For de fleste er chat derfor en mulighed og en del af den hverdag og det liv, de lever.

Her bevæger mange børn sig ind og ud af de såkaldte chat-rum, som udgør virtuelle mødesteder for udveksling og afprøvning af synspunkter, roller og identitet, ligesom chatten er samlingspunkt for flygtige som længerevarende venskaber og forhold.

Chat er, som forsker Birgitte Holm Sørensen skriver, en forholdsvis ny aktivitet i børns liv, og med en større og større udbredelse vokser også interessen og diskussionen blandt børnenes voksne, forældre, lærere, pædagoger osv¹.

Der er mange måder at forsøge at indkredse betydningen af chat for børn. F.eks. kan man kigge på udbredelsen af chat, på hvordan chat er en del af børns hverdagsliv eller på, hvad børn bruger chat til. Her er der efterhånden lavet en del undersøgelser og skrevet bøger om børns generelle forhold til Internettet og til chat specifikt. Mange af disse undersøgelser har imidlertid anlagt et voksenperspektiv, hvor vi har glemt at spørge børnene selv til råds. Denne undersøgelse indskrives sig i dette felt, men med det helt specifikke formål, dels at få et aktuelt indblik i danske børns chatvaner, oplevelser med chat og sikkerheden på chatten, dels at anlægge et *børneperspektiv* på børns brug af chat som en særlig mulighed og kommunikationsform på Internettet, som vi gerne vil vide noget mere om.

Hvis børnene derfor ikke skal overhale os voksne inden om i forhold til brugen af dette medie, må man som uddannelsesforsker og børnepsykolog Wolfgang Bergmann påpege² – vende sig mod børnenes og de unges fritids- og kommunikationsverden og prøve at forstå den indefra.

Det er med andre ord formålet med denne undersøgelse, som er blevet til i et inspirerende samarbejde mellem Det Kriminalpræventive Råd, Red Barnet og Børnerådet.

Undersøgelsen og rapportens informanter

Undersøgelsen er udarbejdet, dels i et samarbejde mellem Det Kriminalpræventive Råd, Red Barnet og Børnerådet, dels i et samarbejde med Danmarks Pædagogiske Universitet.

Fordi det er et formål at præsentere et børneperspektiv på chat og chat i børns hverdagsliv, er der først udført kvalitative gruppeinterviews med flere grupper af børn i 7. klasse.

Bl.a. på baggrund af disse interview er der udarbejdet et spøgeskema, som er rundsendt til et repræsentativt udsnit af 7. klasser landet over. I alt 991 børn har besvaret skemaerne.

Besvarelsene er efterbehandlet statistisk af Danmarks Pædagogiske Universitet.

¹ Birgitte Holm Sørensen, 2000, p. 11.

² Wolfgang Bergmann, 1998.

Ud af de 991 børn som har besvaret skemaet, er 49% drenge og 51% piger. Aldersmæssigt fordeler besvarelsenerne sig således, at 1% af de børn som har besvaret skemaet, er 12 år, 84% af børnene der har besvaret skemaerne, er 13 år og 15% er 14 år.

Formål med undersøgelsen

Forfatter og videnskabsjournalist Tor Nørretranders kalder Internettet ”Stedet som ikke er”³, men spørgsmålet er, om det er vores begreber eller måder at tænke på om lokaliteter, steder og sammenhænge, som er ved at være forældede, og som derfor ikke formår at rumme de perspektiver, der er i brugen af Internettet, og de relationer som kan opbygges her.

I stedet for at tilslutte sig Nørretranders ovenstående beskrivelse vil denne rapport i højere grad prøve at indholdsudfylde og spørge ind til, hvad brugen af chat har for betydninger for børn i dag, i hvilke sammenhænge chatten bliver en central beskæftigelse og måske også få nogle pejlinger i forhold til såvel positive som negative aspekter ved brugen af chat – set fra børnehøjde.

Som Birgitte Holm Sørensen skriver, skaber børn ofte en fiktion om sig selv, når de chatter⁴, men selvfølgelig kan de også chatte ud fra deres virkelige liv. På den baggrund opstiller hun to former for chat - den fiktionsorienterede og den virkelighedsorienterede. Det fiktive element er noget af det, denne rapport vil forsøge at indkredse med en undersøgelse i forhold til, i hvilket omfang børn bruger fiktion, f.eks. laver om på deres alder, køn eller udseende, og hvorfor det for nogle kan virke særligt funktionelt eller tillokkende at bevæge sig ud over virkelighedens grænser. Herudover ligger der i koblingen mellem det fiktive og det virkelighedsorienterede også vigtige perspektiver, hvorfor rapporten vil trække tråde mellem begge niveauer.

Et andet formål med undersøgelsen har været at belyse *sikkerheden på chatten* f.eks. med hensyn til forskellige former for misbrug bl.a. i forbindelse med pædofilisager.

Med udgangspunkt i kampagnen ”Sikker Chat”, som er blevet til i et samarbejde mellem Det Kriminalpræventive Råd og Red Barnet, har der været et ønske om, at få et indblik i kampagnens rækkevidde og børns chatadfærd i forhold til kampagnen. Dette ud fra en tankegang om, at får vi viden i forhold til børns chatbrug og adfærd, vil vi i et forebyggende arbejde have bedre muligheder for at sætte ind der, hvor der er brug for det.

Med andre ord har der i denne undersøgelse ligget et dobbeltformål - dels at få en aktuel viden i forhold til børns brug af chat og betydningen af chat i forhold til børns hverdagsliv, dels at få viden som kan bruges i forbindelse med forebyggelsesarbejde.

Chat og fordomme

Børns brug af Internettet og ofte særlig børns chatvaner er et område, som i mange sammenhænge er præget af fordomme: er chat ikke meningsløs og fordømmende tidsfordriv, som får børn til at sidde sløve hen foran computeren i stedet for at komme ud og få græs på knæene?

Hvordan de voksne stiller sig til børns chatvaner viser nedenstående citat nogle (børne)perspektiver på:

(Henrik) ”I starten der var min mor og far ikke så glade for at jeg chattede hjemme, det var mere sådan noget, jeg skulle gøre med venner og sådan noget.

(Interviewer) Hvorfor var de ikke så meget for det?

³ Tor Nørretranders, 1997.

⁴ Birgitte Holm Sørensen, 2000, p. 11.

(Henrik) Det er det der med, at de er bange for, at man kommer til at snakke om alle mulige ting, og så fortæller man, hvor man bor og ens rigtige navn og telefonnummer og alle de der ting.

(Interviewer) Hvad med andre, f.eks. jeres lærere?

(Jasper) Jamen de går rigtig meget op i det. Hvis man er inde på noget, der bare ligner en chat-side, så er det sådan noget med, ”kan du se at komme ud og gå i gang med det, du var i gang med før”. Jeg er da blevet smidt ud af flere computerrum her på skolen, fordi jeg har været inde på chatrooms.

(Interviewer) Hvorfor tror I, de er imod det?

(Nina) Fordi man skal lave noget ordentligt”.

Chat bliver altså ifølge Henrik, Jasper og Nina dels opfattet af forældre som en usikker beskæftigelse, dels af lærere som en useriøs beskæftigelse – man skal hellere lave *noget ordentligt*. At der er mange myter forbundet med chat kommer vi ikke udenom, og børnene kan selv formulere en lang række af disse som i denne besvarelse fra et af spørgeskemaerne:

”Jeg chatter meget, og elsker det! Er ved at blive ret træt af alle de fordomme, som er forbundet med chat. Mange tror, at alle der chatter er pædofile eller socialt smadrede. Mange er virkelig, hvem de siger, de er, og mange har også venner uden for cyber-space. Hvis jeg ikke havde begyndt at chatte, tror jeg, at jeg ville være blevet ret ensom. Som sagt chat er vidunderligt og kan varmt anbefales. P.s. det er også nemmere at finde personer med de samme interesser som én selv på nettet”.

Birgitte Holm Sørensen vender sig også mod nogle af de fordomme og myter, som er knyttet til chat og interesserer sig i stedet for, på hvilke måder chat kan ses som led i børns identitetsdannelse og påpeger, at: ”Chat kan ses som en ressource i børnenes identitetskonstruktioner”⁵. Chat giver i dette perspektiv derfor i udgangspunktet børn mulighed for at lege, afprøve og i nogen tilfælde også udvikle sider af deres identitet(er).

Denne ressource-tænkning og positive spørgen har det været tanken at udvikle i denne undersøgelse i forhold til at tage alle de børn seriøse, som hver dag logger på chatten og begiver sig *ud over virkelighedens grænser og ind i det virtuelle rum*.

Et centralt spørgsmål, som mange voksne sikkert har stillet sig selv er, hvad det er, børn der chatter finder så tillokkende ved denne form for kommunikation og interaktion. Hvad er det for *muligheder og perspektiver*, det giver børn at chatte, men også omvendt i hvilke situationer bliver mulighederne til begrænsninger eller problematikker? Det er bl.a. ud fra en nysgerrighed i forhold til disse perspektiver, at vi har stillet spørgsmål til børnene, og det er disse perspektiver, denne rapport vil se nærmere på.

⁵ Birgitte Holm Sørensen, 2000, p. 17.

Chat – et frirum fra virkeligheden

”Mødestedet for unge mennesker, det er simpelthen chatten” (Jasper, 7. klasse).

Hvorfor er chat en kommunikationsform, som hver dag tryllebinder tusinder af børn og unge, når de ved computeren surfer fra chat-rum til chat-rum, og hvilke begrundelser giver børnene selv for deres optagethed af chat? I de interview vi har lavet, har det været tydeligt, at chatten for mange børn kommer til at få en central plads i deres dagligliv i kortere eller længere perioder.

Chat er for det meste, ifølge børnenes udsagn, flygtige møder præget af uforpligtelse.

Dette passer formentligt godt med opvækstvilkårene for børn i dag, hvor børn netop indgår i mange vidt forskellige relationer, og hvor de er vant til, at disse relationer kan opløses fra den ene dag til den anden med skiftende babysittere, skift i voksne pædagoger, lærere og andre professionelle.

Chatten synes at modsvare/indbefatte mange af disse tidstypiske måder at organisere vores liv på - på godt og ondt - hvor relationer hurtigt skifter, og hvor samvær ofte betinges af korterevarende sammenfald i interesse, alder, forpligtelser osv. Som Birgitte Holm Sørensen skriver:

”børnene udvikler nogle kompetencer, som også må ses at have en relation til identitet, idet det børn kan og gør indgår i deres vurdering af dem selv. Samtidig er det kompetencer, som må anses for centrale i en verden, hvor det globale og de virtuelle verdener er nye opvækstvilkår, og hvor relationen mellem det lokale og det globale skaber forskellige samfundsmæssige og kulturelle kompleksiteter. At kunne beherske mange forskellige former for chat er nødvendigt i det virtuelle sociale liv”⁶.

Chatten er derfor kompleks, døgnåben ”følelssshopping”, hvor børn, unge og voksne kan vælge til og fra alt efter, hvad de har lyst til her og nu.

Chatten som mødested er med sin aura af ligegyldighed/uforpligtethed/åbenhed det modsatte af landsbyfællesskabets forpligtelse, ansvar, afhængighed og lukkethed. Sjældent vil chattens brugere komme til at føle et ansvar for at få fællesskabet på nettet til at fungere, og hvis man overhovedet skal tale om afhængighed, er det snarere den enkeltes afhængighed af ”kicket”, når man svæver i rummet mellem sandhed og løgn, virkelighed og uvirkelighed, hvor sandheden gradbøjes, og hvor brugeren af chatten ofte gensvarer en løgn med en løgn. Her konfronteres man derfor hele tiden med sin egen tvivl, og samtidig oplever man også, at man selv kan være med til at rykke ved virkelighedens grænser.

For hvad er betydningen af de personlighedsfaktorer, som normalt er med til at definere os i forhold til andre, når der på chatten er mulighed for at ophæve eller i hvert tilfælde relativere kategorier som køn og alder? Et spørgsmål værd at tage op til overvejelse er derfor, om chat er så populært, fordi det går i spænd med en særlig livsform og dermed opfylder et behov for hurtige, uforpligtende relationer?

Jasper er i citatet ovenfor ikke i tvivl – chatten er *mødestedet* for børn og unge, og det er der flere grunde til, hvis vi kigger nærmere på børnenes udtalelser og besvarelser.

Lyv og snyd – leg med identitet

Et af de spor, som de børn vi har interviewet lægger ud i forhold til den fascination, som mange har af chat, er, at chatten på Internettet ofte åbner andre og anderledes muligheder for børnene med

⁶ Birgitte Holm Sørensen, 2001, p. 32.

henblik på forskellige former for afprøvning af og leg med identitet, i hvad man kan kalde en særlig udviklingsstrategi hos børn. Og som det kommer til udtryk i det følgende udpluk af interviewet, så er det dét, der er det sjove – det at kunne slippe af sted med at være en helt anden løser nogle af hverdagens bånd og bindinger, og giver luft under vingerne i forhold til at positionere sig selv på helt andre måder.

Det som derfor foregår på chatten, synes at være små former for identitets-tests og afprøvning af *hvem eller hvad man også kunne være*. Dette kan ses som et led i de mere omfattende ændringer og afprøvninger, som hører med til det at ”blive sig selv”⁷ eller måske at ”finde sig selv” eller ”vælge sig selv” blandt mange forskellige mulige, personlige positioner. Det vil sige, at det også bliver en afprøvning i forhold til hvilke positioner, som viser sig funktionelle for den enkelte, og hvilke positioner som kan integreres på en konstruktiv vis i forhold til resten af barnets måde at være i verden på.

I det følgende citat er det denne afprøvning eller leg med identitet, som synes at rumme en stor del af værdien ved det at chatte.

(Interviewer) Snyder I nogen sinde med, hvem I er?

(Omar) Jeg gør hele tiden.

(Birgitte) Det er det sjove, (griner) at sige at man er en hel anden, og det er man slet ikke.

(Nina) Det tror jeg næsten alle gør, der er ikke særlig mange, der er ærlige.

(Interviewer) Hvorfor er det sjovt at lade som om, man er en anden?

(Nina) Man kan jo ikke rigtig blive afsløret.

(Birgitte) Det er sjovt at kunne være en anden end i hverdagen.

(Henrik) Folk kigger helt anderledes på dig, hvis du er syv år, end hvis du er tretten år. Hvis du siger, du er tretten, så reagerer folk på en helt anden måde.

(Interviewer) Så man får nogen andre reaktioner, end man er vant til i hverdagen?

(Nina) Ja, men det er sådan lidt mærkeligt, at den anden faktisk tror på alt det, man skriver, fordi de har nok også ændret lidt på deres navn, deres adresse og deres alder.

Det der foregår på chatten, er derfor også, som det kommer til udtryk, en afprøvning i forhold til omverdenen og omverdenens reaktioner i forhold til én selv. Som Henrik siger: ”folk kigger helt anderledes på dig, hvis du er syv år, end hvis du er tretten år. Hvis du siger, du er tretten, så reagerer folk på en helt anden måde”. Samtidig beskriver Nina også til sidst i citatet, hvordan det at chatte ofte bliver en proces båret af tvivl – ingen kan regne med, at det man får at vide om personen ved det andet tastatur svarer til den almindelige opfattelse af virkeligheden, og ofte vil kommunikationen, som Nina beskriver det, derfor være en løgn, der besvarer en løgn, der besvarer en løgn. Alligevel, som når vi fængsles af tryllekunstnerens magiske univers på trods af eller måske netop på grund af, at vi ved, vi er vidne til et fantastisk og fascinerende blændværk, fanges mange brugere af chatten ind af de muligheder, som anonymiteten giver.

På opdagelsesrejse i identitet

Chat fremstår som noget yderst relationelt, når børnene fremhæver, at det sjove ved at snyde er, at man får mulighed for at opleve nogle andre ting, end det man til daglig oplever – der er på denne vis mulighed for gennem chatten at hoppe ud af hverdagen og få oplevelser med f.eks. kønsidentitet, som tidligere har været sværere at finde. Det sjove er netop *de andres reaktioner* og

⁷ Udtrykket er hentet fra titlen på bogen ”At blive sig selv” af Brodin og Hylander, som er en bog der beskæftiger sig med udviklingspsykologen Daniel Sterns teoretiske univers. Bogens ønske er at viderefremme Sterns pointe om, at vi skal gennem adskillige udviklingsprocesser før vi bliver os selv (Brodin og Hylander, 1999).

skiftende reaktioner alt efter, hvad man fortæller om sig selv. *På chatten er identiteten plastisk, bøjelig og føjelig, og det er det, der er så fascinerende for børnene og for brugerne i almindelighed.* At det netop er de andres reaktioner, der fremhæves, fortæller, hvor vigtig spejlingen i omgivelserne er for børnene. Og det synes derfor primært at være en nysgerrighed og udforskertrang, der driver børnene ind i chattens mulighedsunivers. Denne bevægelse synes at være dialektisk i den betydning, at børnene bevæger sig ind i chat-rummet, hvor de afsøger og udforsker spørgsmål centreret omkring køn, alder, seksualitet m.v. Disse udforskningsprocesser sættes derefter i forhold til egne erfaringer og kommer på denne vis i mange tilfælde til at få betydning for børnenes liv uden for chatten.

Samvær, nærvær eller fravær på chatten?

”Jeg har også sagt til voksne, som synes, at det er for indelukket at chatte, at jeg synes, de skulle ta’ og prøve det selv” (Jakob, 7. klasse).

I spørgeskemaet har vi været interesserede i at få en fornemmelse af, hvordan børnene oplever det at være på chatten. Udgangspunktet for denne interesse udspringer af mange af de forforståelser, som en del voksne har med sig i forhold til Internettet og chat som en isolerende og måske ligefrem fordømmende aktivitet. Men hvordan oplever børnene selv det, de gør, når de chatter? Har de selv en følelse af at være isolerede, eller synes de måske, at de er temmelig sociale og kommunikerende, når de bevæger sig fra chat-rum til chat-rum? Hvilke muligheder åbner chatten egentlig op for her?

(Nina) Det er sjovest, når man sidder nogen sammen og chatter.

(Interviewer) Hvorfor det?

(Birgitte) Fordi så er man sammen og fælles om at finde på, hvad man skal skrive til den anden.

(Jasper) Og nogen gange kan det godt være svært at finde på, hvad man skal skrive, så er det godt at have en hjælpende hånd.

(Interviewer) Sidder I nogen sinde alene og chatter?

(Nina, Jasper, Birgitte) Ja, rigtig tit.

(Interviewer) Er det så når man keder sig eller hvornår...?

(Birgitte) Når vi har fritime, og vi kan bruge computerrummet, *og så sidder man måske hver for sig, men man er alligevel sammen i et rum* (vores understregning).

Vi får i ovenstående interviewklip mange oplysninger om, hvordan børnene tilrettelægger samværet omkring chatten. Dels peger børnene på, at det er sjovest, når man er flere ved en skærm. Så kan man f.eks. sammen sidde og finde ud af, hvad man skal skrive. Ofte er børnene dog alene, som det fremgår, og det bliver også bekræftet i svarene fra spørgeskemaerne. Her er det nemlig 55% af børnene, som har svaret, at de ofte eller altid er alene, når de chatter.

Meget af mystikken og tiltrækningen ved chatten er netop det mulighedsrum, som åbnes ved, at du sidder alene og anonym ved skærmen. Som Jasper udtrykker det:

(Jasper) Jeg synes ikke, det er sjovt, når man siger noget, at man snakker med sin ven om, at nu går vi ind på denne her hjemmeside, og så chatter vi sammen, det er ikke specielt sjovt, fordi så til sidst så kan du ikke finde på noget at sige, for du ved hvem personen er, så kan man jo lige så godt sidde og tale med hinanden sådan her.

(Nina) Det er mere spændende, fordi man ved ikke rigtig, hvem det er, man sidder og snakker med, det skal man lige finde ud af.

Man kan altså godt være sammen om noget uden fysisk at være i samme rum, synes børnenes budskab at være. Se f.eks. dette eksempel hvor en pige fortæller om, hvordan man kan lege fangeleg på nettet.

(Birgitte) Jeg har en gang prøvet en leg, hvor mig og min veninde vi skulle finde hinanden. Man opfandt et navn, og så hvis det kom på skærmen, så kunne man spørge ”hedder du i virkeligheden Line” og så skulle man svare ærligt, og så gjaldt det bare om hurtigt at finde hinanden, det var meget sjovt”.

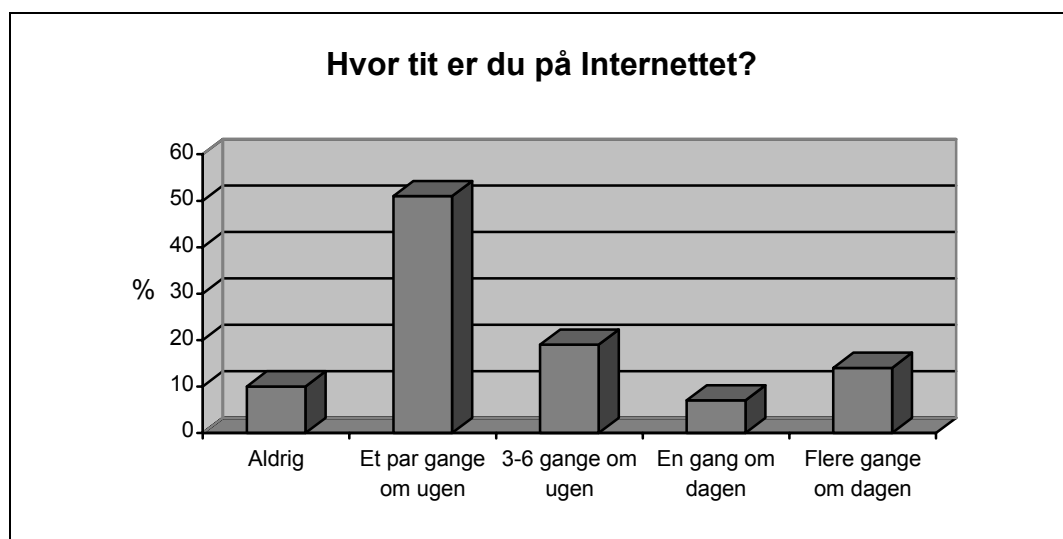
Ordet *fællesskab* får her en noget anden betydning, end vi er vant til, nemlig som fysiske møder, og det er i høj grad børnene, der gør os opmærksomme på, at det også kan tænkes på andre måder.

Efter disse indledende overvejelser om grunde til børnenes fascination af chat vil det følgende afsnit mere konkret give et billede af chat forbrug – f.eks. hvor meget børn i 7. klasse typisk bruger chatten, hvor de chatter, og hvem de er sammen med.

Chat – hvor og hvornår? - Fakta om forbrug

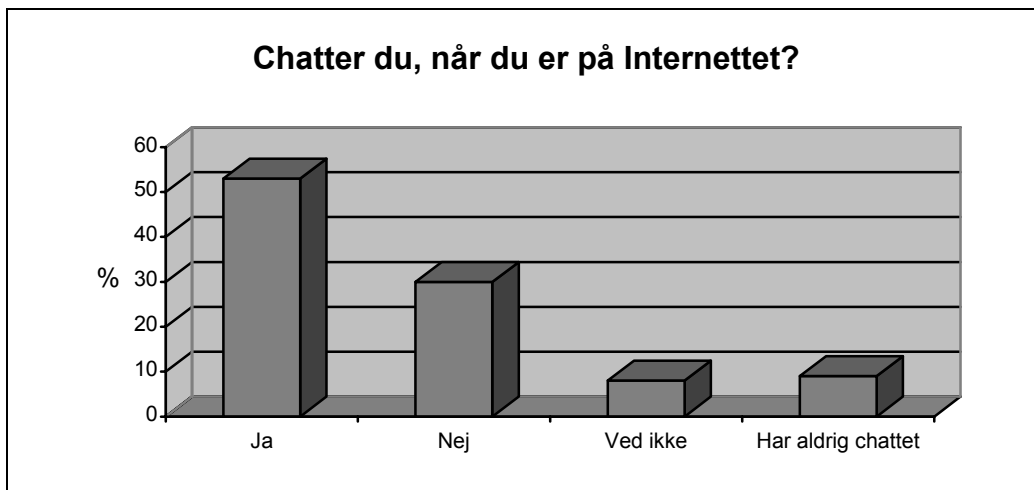
For at danne et billede af chat brug og forbrug har vi bl.a. spurgt børnene, hvor tit de er på Internettet, om de chatter, hvor længe de chatter, og hvor de chatter.

På spørgsmålet om hvor tit børn i 7. klasse bruger Internettet, er det typiske svar *et par gange om ugen* – det er nemlig over halvdelen af børnene, 51%, og sammenlagt er det 70%, som er på nettet fra 2-6 gange om ugen. Hvis vi kigger på antallet af børn som er på nettet flere gange om dagen, er det også en relativ stor procentandel, nemlig 14%.

(Figur 1)

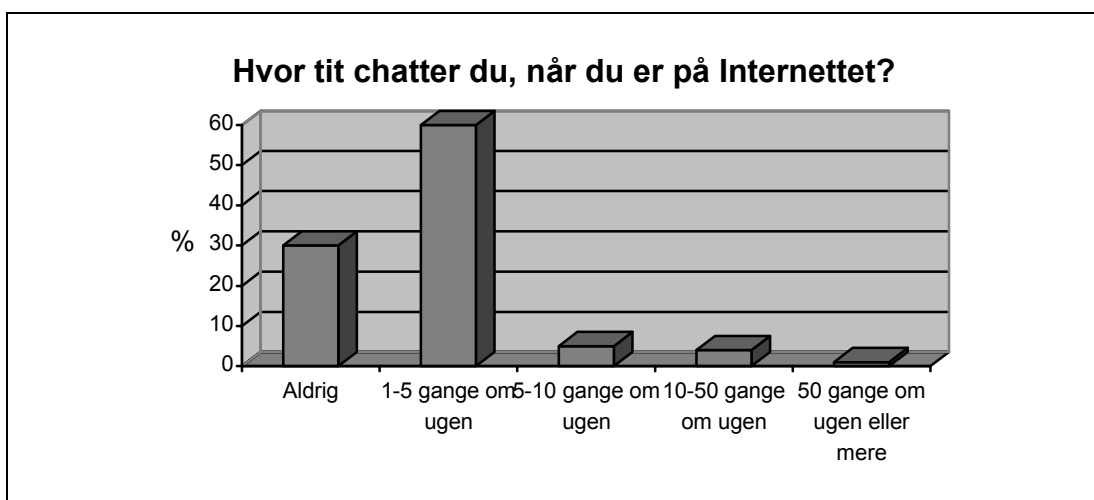
Hvor mange børn chatter, når de er på nettet? Igen er det over halvdelen af danske børn i 7. klasse, som chatter. Helt præcis 53% har svaret, at de chatter, når de er på nettet. Heroverfor siger 31% af børnene, at de ikke chatter for tiden, og 9% siger, at de aldrig har chattet.

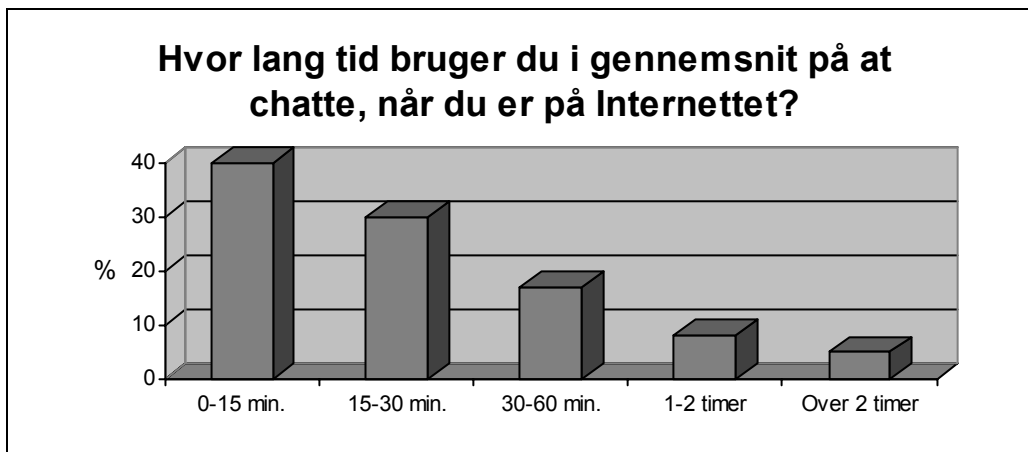
(Figur 2)

Hvor meget eller hvor lidt chatter de børn, vi har spurgt? Langt den største del af de børn der chatter gør det 1-5 gange om ugen nemlig 60%, og igen er det omkring 30% som svarer, at de aldrig chatter, som også ovenfor anført.

Hvor lang tid er de i gennemsnit på, når de chatter? Her svarer 40%, at de er på mellem 0-15 min, 30% er på mellem 15 og 30 minutter, 17% bruger en halv til en hel time på at chatte, og 8% har svaret at de er på 1-2 timer, mens 5% er på i over 2 timer. Dermed er det ca. 13% der bruger mellem 1 time og over 2 timer, når de chatter.

(Figur 3)

(Figur 4)

Chat og geografi

Vi har været nysgerrige i forhold til, om der kan spores en forskel på børns chatvaner i forhold til i hvilket amt, de bor i.

Ud fra en krydskørsel af de forskellige amter landet over har vi været interesserede i, om der kan spores forskelle mellem f.eks. hyppigheden af chat. Nogle variationer er der at spore, men ikke i tilstrækkelig grad til at vi mener, vi med sikkerhed kan konkludere noget ud fra forskellene. Dette er derfor en opgave, som ligger åben til yderligere forfølgelse.

Hvor lang tid har man chattet, når man går i 7. klasse?

Ud fra de svar vi har fået, ser det ud til, at chat er noget, der tager fart fra 5-6. klasse, for 38% af børnene svarer, at de har chattet i 1-2 år, 36% svarer, at de har chattet under et år. I alt har 73% chattet i under 1 år til 2 år. Der er dog også forholdsvis mange, som har chattet 2-3 år, det er omkring 17%.

4% svarer, at de har chattet over fire år, og hvis man som de fleste børn er 13 år på det tidspunkt, hvor man har besvaret spørgeskemaet, så betyder det, at de ca. 4% af børnene er startet med at chatte som 9-årige.

Hvor chatter børnene?

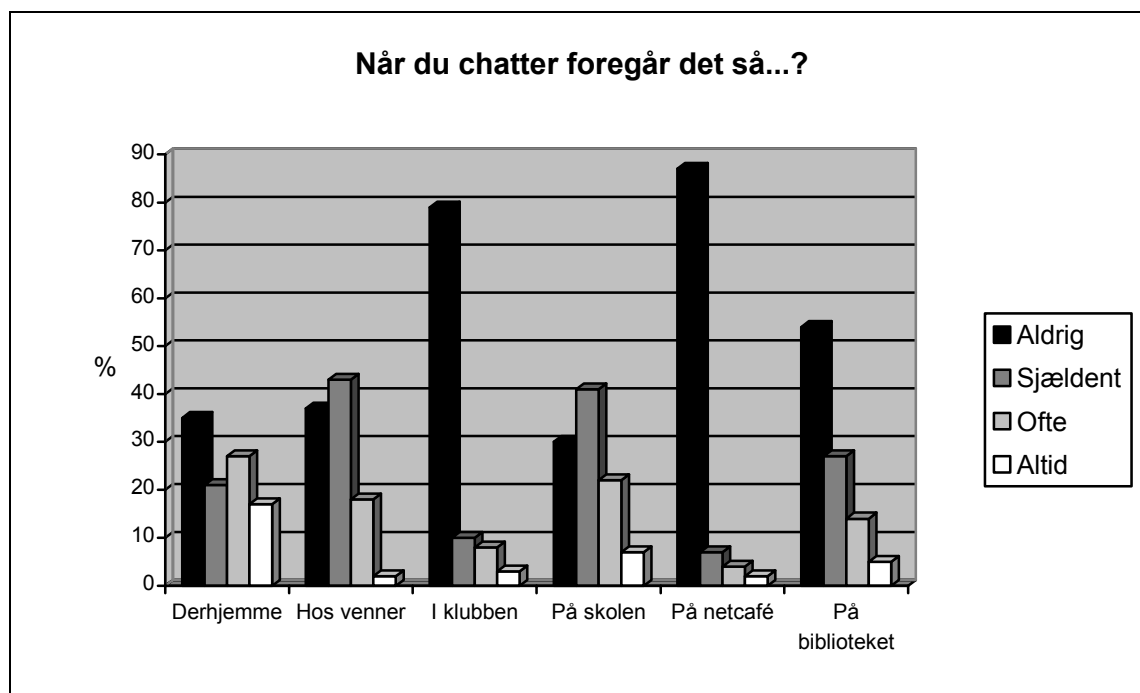
Ifølge børnenes svar er det særligt to sammenhænge, som er børnenes foretrukne, når de skal chatte. Her kommer det for det første til udtryk, at rigtig mange børn chatter *derhjemme*, 44% har svaret at de ofte eller altid chatter derhjemme, for det andet er *skolen* et foretrukket sted, hvor 29% af børnene ofte eller altid chatter. Til gengæld er det sjældent, at børnene benytter sig af muligheden for at chatte på biblioteket. Her siger 91%, at de aldrig eller sjældent chatter, og i klubben siger 89%, at de aldrig eller sjældent chatter.

Hvis man kigger på mønsteret omkring netcafe, som man typisk kunne forestille sig, var et af de steder, hvor børn kunne surfe rundt på forskellige chat-rum, så viser det sig, at kun 2% siger, at de altid chatter på netcafe, mens 81% aldrig eller sjældent chatter på netcafe.

Eftersom der altså foregår meget chat hjemme og i skolen, er det en vigtig ledetråd at medtænke i forhold til overvejelser om, hvor det er særligt vigtigt at sætte ind med oplysning, og hvor det er

vigtigt at tage diskussionen om chat, samt hvilke parter man skal i dialog med, så man har bedst mulighed for at nå børnene f.eks. i forhold til forebyggelsesarbejde.

Når langt den overvejende del af børnene anfører, at det er hjemme og på skolen, de chatter, og 55% samtidig svarer, at de ofte eller altid er alene, når de chatter, er der en stor gruppe af børn, som det er vigtigt at være opmærksom på med hensyn til at sikre, at børnene, også når de er alene, kan navigere sikkert på chatten. Det er altså ikke en lille del af børnene, som surfer på chatten alene. Tværtimod er det over halvdelen, og det understreger vigtigheden af, at forebyggelsesarbejdet også retter sig mod det enkelte barn alene ved computeren.

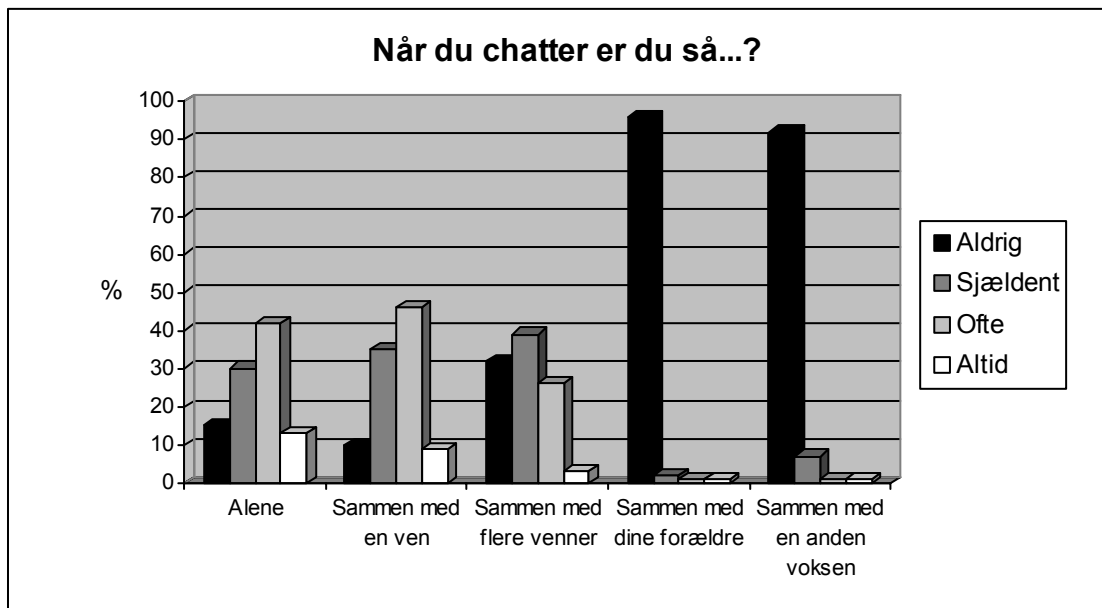

(Figur 5)

Hvem er de sammen med, når de chatter?

Én ting er sikkert, de voksne bliver stort set aldrig inviteret med på chatten. 96% siger, at de aldrig er sammen med deres forældre, når de chatter, og 92% siger, at de ikke er sammen med andre voksne. Til gengæld er 55% som nævnt ofte eller altid alene, når de chatter. Heroverfor svarer 55%, at de også ofte eller altid er sammen med en ven, 29% siger, at de ofte eller altid er sammen med flere venner.

Rigtig mange børn er altså enten alene eller sammen med en enkelt ven. En tolkning af dette kan være, at når så forholdsvis mange børn er alene, når de chatter, så kan der være tale om, at de bruger chatten som tidsfordriv, hvilket nogle af fokusgruppeinterviewene også peger på. Men en tolkning kan også være, at det, der foregår på chatten, er noget forholdsvis intimt, noget som man enten prøver af alene eller sammen med en rigtig god ven.

(Figur 6)

Helt tæt på – børns samtaler på nettet

Pointen om de intime samtaler på nettet synes at pege på en dialektik mellem noget meget fremmed og fjernt og noget helt tæt på. I det følgende vil vi mere konkret komme ind på, hvad det er, børnene chatter med hinanden om/hvilke emner, der er vigtige på chatten, og hvilke emner, som kan bruges til at diskutere.

Det, som springer i øjnene, når vi har spurgt, hvad der bliver diskuteret på chatten, er, at venner, fritid og kærester bliver diskuteret meget med henholdsvis 59%, der peger på, at de ofte eller altid taler om venner, 59% der ofte eller altid taler om fritid og 37% som ofte eller altid diskuterer kærester. Forældre er der næsten ingen, som skriver om på chatten. Til gengæld er der 17%, som anfører, at de ofte eller altid taler om sex, når de er på chatten. Disse foretrukne emner peger umiddelbart på, at samtaler på chatten går helt tæt på, og at det som også ovenfor nævnt altså ofte er meget intime samtaler, som foregår på chatten – om venner, fritid, kærester og sex.

De intime samtaler vokser nok så meget ud af muligheden for at være anonym. Som det kommer til udtryk af nedenstående, så tør de fleste i højere grad at blotte sig og udforske intime spørgsmål og tanker, når de er på chatten, end hvis de taler med nogle af deres klassekammerater.

(Henrik) Du tør også at spørge om mere over nettet, det er ikke nær så pinligt.

(Jasper) Nej, der er det nemlig det med, at du er anonym.

(Birgitte) Man kan bare forsvinde.

(Nina) Man ved også, at de gerne vil snakke med nogen også.

(Interviewer) Så man tør mere, når man er på nettet?

(Alle) Ja.

(Mette) Du ville jo aldrig gå hen og snakke til én på gaden, en fremmed, det gør du jo derinde.

Som Nina fremhæver, slipper man i de fleste tilfælde for frygten for at blive afvist, når man er på chatten, ”man ved også, at de gerne vil snakke med nogen også”, som hun udtrykker det.

Det hele går hurtigere på chatten. Man logger på, og to minutter efter kan man sidde i en samtale om kæresteproblemer, eller måske lege at man har en net-kæreste. Der er ikke brug for at holde så

meget på formerne som i de hverdagssammenhænge, hvor vi alle sammen på en anden og mere bindende måde står i et forpligtende forhold til vores omgivelser og nødtigt vil tabe ansigt eller fremstå med for mange svagheder – for vi skal jo også ses i morgen. På chatten skal vi ikke nødvendigvis ses i morgen – vi kommer i de fleste tilfælde aldrig til at mødes, og det skaber et frirum fra krav og for at skulle holde facaden ren og pæn.

Dig og Chat

Hvordan oplever børnene det at chatte. På spørgsmålet om det er en naturlig del af deres hverdag at chatte, svarer 5% ja, og 21% siger, at ja det er i nogen grad en naturlig del af deres hverdag at chatte. 1/4 af børnene oplever, at det helt og holdent eller i nogen grad er en naturlig del af deres hverdag at chatte. Heroverfor er der imidlertid 65% som ikke synes, at det er en naturlig del af deres hverdag at chatte, og 9% der har svaret ”ved ikke”.

Når børnene ikke chatter, tænker de så på at komme til at chatte igen?

Størstedelen af børnene tænker ikke direkte på det, 78% har svaret sjældent eller aldrig – men der er alligevel 19%, som har svaret, at de ofte eller nogen gange tænker på, hvornår de kan komme til at chatte.

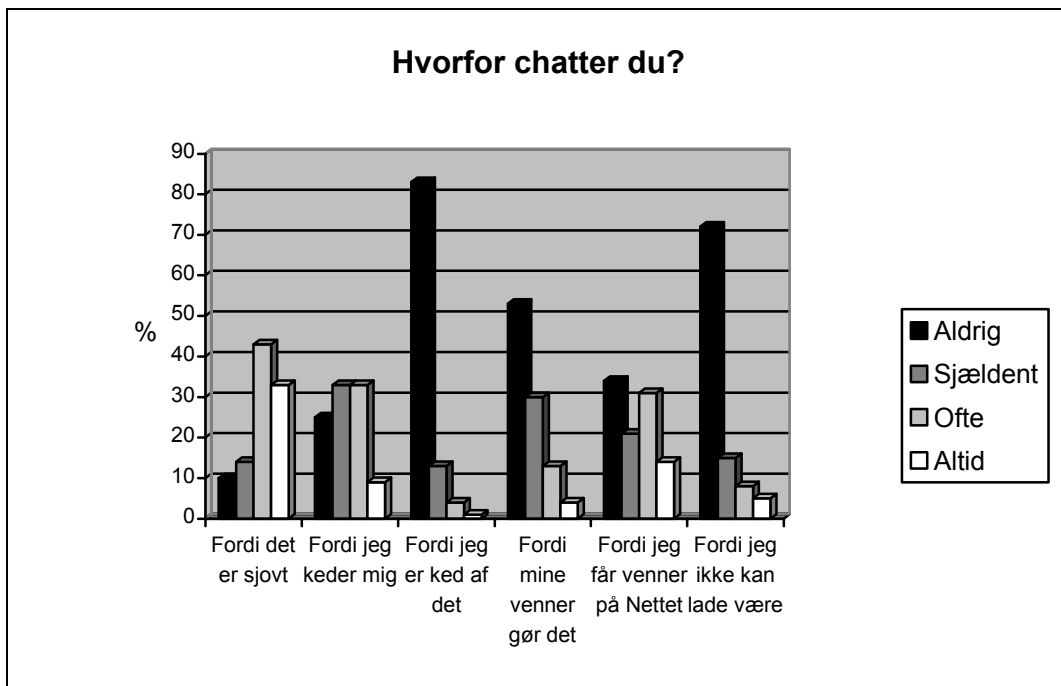
Har børnene lyst til at holde op med at chatte? 49% har ikke lyst til at holde op med at chatte, 8% har ofte og 15% har nogen gange.

Vi har spurgt, om de vil kunne holde op med at chatte, og det siger 65%, at det ville de godt, mens 17% svarer, at nej de tror ikke, de ville kunne holde op med at chatte. Endelig er der også en del, som ”ikke ved”, nemlig 18%.

Hvilke grunde har børnene til at chatte?

Rigtig mange børn synes simpelthen, at det ofte eller altid er sjovt at chatte. Når vi har spurgt til, hvilke grunde børn har til at logge på, svarer nemlig 76% af de børn, som chatter, at det er sjovt. 42% af de børn, som chatter siger, at de ofte eller altid chatter, fordi de keder sig. Og 45% siger, at det er fordi, de får venner på nettet. Om det skal tolkes i en negativ retning, at 42% af de børn, som chatter, ofte eller altid gør det, fordi de keder sig, kan man stille spørgsmålstejn ved. Men holder man denne oplysning sammen med det faktum, at 55% siger, at de ofte eller altid er alene, når de chatter, kan det i hvert tilfælde tyde på, at chat har en underholdningsværdi, som udnyttes, netop når man er alene.

Der er ikke ret mange af de børn, som chatter, der angiver, at de gør det, fordi de ikke kan lade være. Kun 5% siger, at de altid chatter, fordi de ikke kan lade være, og 8% siger, at de ofte gør det, fordi de ikke kan lade være. Børnene anfører altså, at en vigtig grund til at være på chatten er, at man får venner på nettet. Karakteren af disse venskabsrelationer vil vi i det følgende søge at se nærmere på. Rækker relationerne f.eks. ud over interaktionen på chatten, og i hvilken grad oplever børnene en form for forpligtelse i relationen?

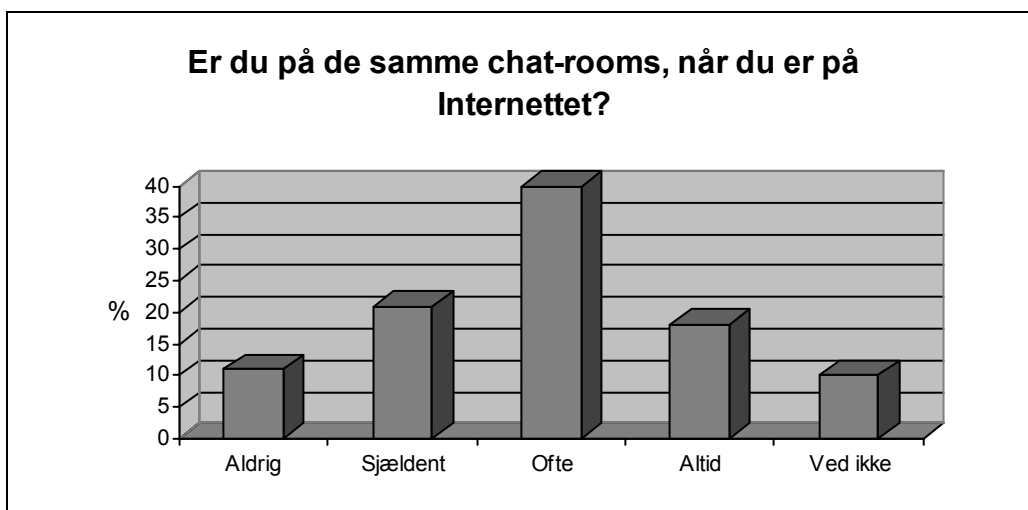
(Figur 7)

Venner på nettet – mellem forpligtelse og ligegyldighed

”Her er man bare venner i fem minutter” (Birgitte, 7. klasse).

Besøger børnene de samme chat-rooms, når de er på nettet?

Vi har set nærmere på børnenes svar i forhold til, om de ofte eller altid besøger de samme chat-rooms, når de er på nettet, og 40% siger, ja det gør de ofte, mens 18% altid er på de samme chat-rooms.

(Figur 8)

Det forholdsvis høje tal for børn, der ofte eller altid er på de samme chat-rom, synes at bringe en konstans ind i diskussionen af møderne på nettet, som ellers ofte bliver fremhævet som flygtige og tilfældige. For her får vi at vide, at over halvdelen, næsten 60% af de børn der chatter, ofte eller altid logger på de samme chat-rom, når de er på nettet. Over halvdelen af børnene foretrækker altså de velkendte sites og chat-rom. Dermed kan man sige, at der er noget, der tyder på, at der på trods af børnenes udsagn om de muligheder, der opstår ud af anonymiteten og de uforpligtende samtaler på nettet, hvor man sjældent drages til ansvar, også ligger nogle spor af tilhørsforhold. En form for venskaber der strækker sig over længere tid, og som får nogle af børnene til at besøge de samme chat-rom igen og igen, ofte også i det samme tidsrum, for at være sikker på at fange ”dem man plejer at chatte med efter skole”. Nedenstående interviewklip fortæller om nogle af de muligheder, der er for at dyrke venskaber på nettet over længere tid.

(Interviewer) Har I net-venner, eller nogen som I møder på nogen bestemte chat-rom?

(Henrik) Ja, nogen gange der mødes vi engang imellem.

(Interviewer) Det er nogen, som du kender fra nettet, som du så også har mødt i virkeligheden?

(Henrik) Ja.

(Interviewer) Er der nogen, som I kun har som venner, I mødes med på nettet?

(Jasper) Ja, jeg har. Det var én jeg mødte på en chatside, og så har vi chattet siden da, vi har snart snakket sammen i et par måneder, tror jeg snart, det er.

(Interviewer) Hvorfor er det en god net-ven?

(Jasper) Jo, men det er som jeg sagde før, han er god at snakke med, og han går ikke op i sådan noget med ”skal vi komme sammen”.

(Interviewer) Er han én du også godt kunne forestille dig at være ven men i virkeligheden?

(Jasper) Ja, det tror jeg faktisk godt.

Det, som Jasper taler om, er en net-ven, som har i hvert tilfælde et af de karakteristika, som vi normalt tænker på, når vi taler om vores gode venner, nemlig at han ”er god at snakke med”, og venskabet har udviklet sig på nettet mere end de fem minutter, Birgitte taler om, nemlig flere måneder.

Jasper tror faktisk godt, at det med tiden kunne udvikle sig til et venskab også uden for nettet.

Jaspers beskrivelse af et net-venskab ligger dermed i den ene ende af skalaen som en mere forpligtende og kontinuerlig følelsesinvolvering. I den anden ende har vi kommunikation, som i højere grad er præget af tilfældige møder og måske også en tendens til ligegyldighed – hvis det ikke lige er sjovt på det site, som man har logget ind på, logger man ud og surfer videre.

Nedenstående citat placerer sig på denne ende af skalaen.

(Interviewer) Du sagde noget med, at det er nemmere at få venner på nettet?

(Nina) Det er jo klart, fordi de også gerne vil ha’ nogen at snakke med, så man kan bare trykke på én, og så har man én man kan snakke med, og hvis man så ikke lige klunger, så kan man bare gå ud af det.

(Interviewer) Men er det rigtige venner man får?

(Nina) Nej, det er selvfølgelig ikke helt det samme som i virkeligheden, det er ikke helt så bindende.

(Birgitte) Nej, her er man bare venner i fem minutter.

(Interviewer) Kan I bruge jeres rigtige venner til mere end jeres net-venner, eller er det forskellige ting, man bruger dem til?

(Jasper) Dem man har på nettet, kan man spørge om mere personlige ting. Altså det kan man ikke rigtig gøre med venner, altså det er pinligt at spørge om.

(Nina) Alligevel synes jeg, at jeg kender mine rigtige venner mere, end dem jeg nogensinde har gjort på nettet, fordi selvfølgelig kan man stille flere personlige spørgsmål, men man kan jo ikke vide, om det de svarer er rigtigt, og man kan ikke vide, om man nogensinde ser dem i virkeligheden eller chatter med dem igen.

(Interviewer) Så på den ene side kan man være ret åben på nettet, men den åbenhed når ikke så dybt ind i én?

(Nina) Nej, man er sådan lidt ligeglad med, hvad man sidder og skriver, fordi man ved, at det ikke engang er sikkert, det de andre skriver er rigtigt.

(Interviewer) Hvis man er lidt ligeglad, når man er på, hvorfor er det så fedt, er det fedt også nogen gange at kunne være lidt ligeglad?

(Birgitte) Ja, fordi så kan man bare slå sig løs og så bare skrive.

(Jasper) Men altså det er jo fedt at være på nettet, det er jo et åbent marked, du kan jo stort set gå ind på alle hjemmesider altså trykke et eller andet og så OK og så går den ind.

Åbenheden på chatten kan altså i dette perspektiv karakteriseres som en overfladisk åbenhed – *det når ikke så dybt ind i én*, som Nina bekræfter, og overfladiskheden er på den måde et produkt af tvivl – man kan i de hurtige møder ikke regne med, at personen ”på den anden side” ikke er i gang med at tage gas på én, hvis man for et øjeblik bliver mere personlig. Derfor kræver det at opbygge mere varige venskaber på chatten, ligesom i det virkelige liv, tid og engagement over en længere periode, som Jasper beskriver det. Herudover er det selvfølgelig vigtigt at understrege, som citatet også viser, at børn har subjektivt forskellige grunde til at logge på chatten, og alt efter hvilke grunde eller motiver man logger på med, og hvilken respons man modtager i den konkrete net-kommunikation, vil oplevelsen af chat også divergere.

Får man nye venner af at chatte?

I spørgeskemaet har vi også været interesserede i, om børnene mener, at man får nye venner af at chatte. Det synes 45% af børnene, at man gør, mens 35% har svaret nej, og 20% er i tvivl. Når så mange er i tvivl, kan det formentlig tillægges netop nogle af de gråzoner og tvivlsspørgsmål, som tidligere er blevet omtalt – kan man stole på det personen skriver, kommer man nogen sinde til at chatte sammen igen, og hvis man aftaler et møde, har den anden så taget gas på én, eller dukker personen virkelig op?

(Interviewer) Er der nogen af jer, der har mødt nogen i virkeligheden?

(Jakob) Jeg har mødt to.

(Interviewer) Ja, hvordan var det så?

(Jakob) Det var kort, lad mig sige det sådan, vi mødtes et sted og så snakkede vi og så...

(Interviewer) Var det så noget andet at se dem i virkeligheden?

(Jakob) Ja, det var faktisk rimelig underligt, fordi jeg havde forestillet mig en helt anden person.

Et andet spørgsmål som har trængt sig på har været, om der er forbindelse mellem cyber-space og virkeligheden – eller med andre ord om børnene prøver at skabe den forbindelse ved at forsøge at udvikle venskaberne fra nettet til relationer også uden for computerskærmen? Derfor har vi spurgt, om børnene har mødt nogle af dem, de har chattet med i virkeligheden.

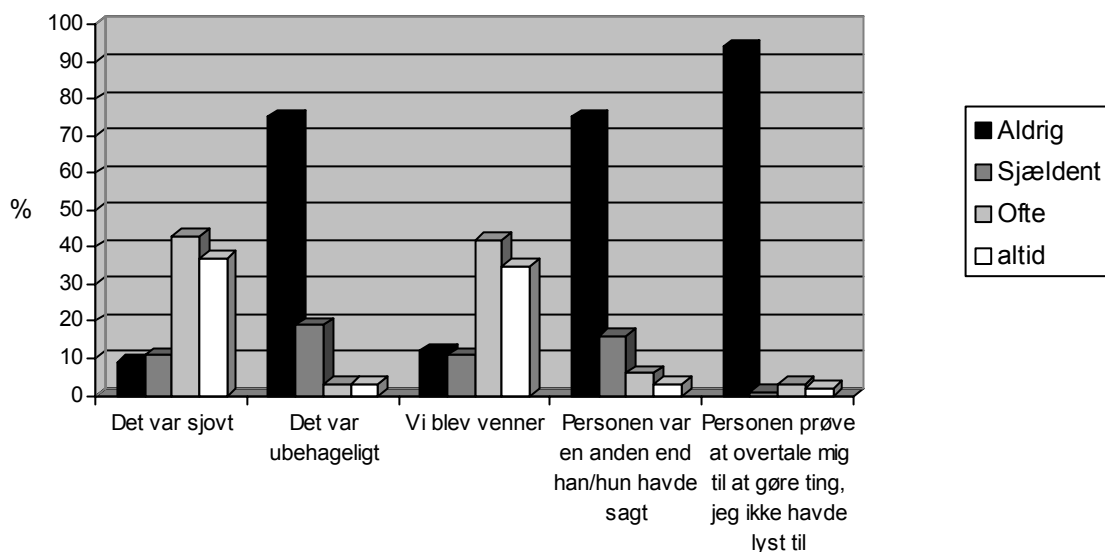
Mange svarer nej til dette spørgsmål, nemlig 75%, men nok så overraskende er det, at der alligevel er 17% af de børn, som chatter, som har svaret, at de nogen gange har forsøgt at bygge bro mellem nettet og deres hverdagsliv uden for chatten. Det vil sige, at 17% af de 53 % som angiver, at de chatter, nogen gange har mødt en person fra chatten i virkeligheden. Dette svarer i absolutte tal til, at det drejer sig om 94 børn, som alene i denne undersøgelse har mødt en person fra chatten i virkeligheden.

Hvis man har gjort vovestykket og sat et møde i stand, hvordan har oplevelsen så været?

Ud af dem der har sagt, at de har mødt en chat-ven, synes de fleste, at det ofte eller altid har været sjovt. Møderne synes derfor ud fra besvarelserne at være temmelig positive. 80% siger, at det ofte eller altid har været sjovt, mens 20% siger det aldrig eller sjældent har været sjovt.

Her må vi også være særligt opmærksomme på de ca. 6%, som i deres besvarelser siger, at møderne ofte eller altid har været ubehagelige møder. Det drejer sig her om 11 børn.

Hvis du har mødt en chat-ven i virkeligheden, hvordan har du så oplevet det?

(Figur 9)

Hvad der ligger bag de udtalelser, kan vi ikke sige noget konkret om, men det som andet steds er kaldet Jekyll/Hyde spaltningen⁸, hvor den man chatter med på chatten kan udtrykke sig frit og ubesværet, men uden for chatten måske er sky og genert, kan måske være en del af forklaringen. En anden begrundelse for uoverensstemmelse mellem selvbeskrivelsen på chatten og det indtryk man får, hvis man møder personen, kan også ligge i det forhold, at nogle af børnene giver udtryk for, at chat også kan bruges som en form for kompensation – hvis du er lille og tyk, kan du for en eftermiddag eksempelvis være høj og tynd. Birgitte Holm Sørensen beskriver dette som ”friheden ved fraværet af kroppen”, hvor nogle børn kan betragte dette fravær af konkret krop som en gevinst og en åbning, når de chatter.⁹

⁸Birgitte Holm Sørensen, 2001, p.129.

⁹ Birgitte Holm Sørensen, 2000, p. 22.

Fortsatte venskaber?

Er det så noget der holder? Er der nogen, der fortsat er blevet venner med én, de har mødt på chatten? 42% af de børn, som har mødt en chat-ven i virkeligheden siger, at de ofte er blevet venner, og hele 35% siger, at de altid er blevet venner. Kun 12% siger, at de har aldrig fået varige venskaber på baggrund af at mødes med en fra chatten. Det må siges at være en høj succesrate. De fleste børn har oplevet en vis troværdighed på møderne således, at når de er mødtes med en fra chatten, har der været overensstemmelse mellem det, personen har sagt om sig selv på chatten og virkeligheden. Alligevel siger 9%, at de ofte eller altid har oplevet, at personen var en anden end han/hun havde sagt, hvilket i absolutte tal svarer til 16 børn.

På spørgsmålet om personen, som barnet er mødtes med, prøvede at overtale til at gøre ting, som barnet ikke havde lyst til, er der 5% - i absolutte tal 9 børn - som ofte eller altid har været udsat for noget sådant. Hvad der kan ligge bag dette tal af konkrete oplevelser, vil vi senere komme tilbage til.

Chat som isolerende eller social aktivitet

Når chat og Internetbrug diskuteres blandt voksne, er der ofte en tendens til fra voksen-side at pege på chat som en fordømmende, asocial beskæftigelse. Ikke mindst er det noget af det, børnene lagde vægt på i fokusgruppeinterviewene som holdninger fra deres forældre og lærere. Vi har gerne ville finde ind til børnenes perspektiver på det at chatte. Derfor har vi også stillet spørgsmål, som forsøger at komme tæt på deres oplevelse med chat. Er chat f.eks. præget af en følelse af at være social, indelukket eller bare sig selv?

Her synes børnenes svar at tale sit tydelige sprog. Således svarer 78% af børnene, at de aldrig har en følelse af at være indelukkede, når de chatter, og 31% siger, at ofte eller altid føler sig sociale, når de chatter. Alligevel siger de fleste, at det altid er noget, de gør bare dem selv, nemlig 41%, og 29% siger, at det ofte er noget, de bare gør for dem selv. Samlet set peger børnenes svar og udtalelser på, at chat som aktivitet er en kompleks beskæftigelse, som både kan være isolerende, men som også i høj grad åbner op for samspil, venskaber, leg og møder, der rækker ud over nettet.

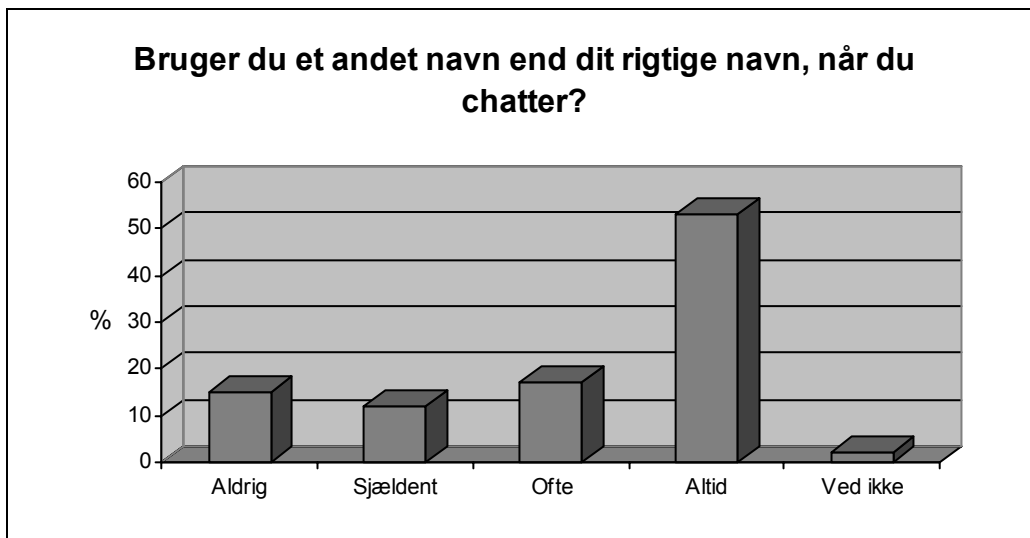
Vi har set Jaspers udtalelse om chatten som ”mødestedet for unge mennesker”, Birgitte der taler om ”chat som et frirum, hvor man kan slippe alle tanker fri” og om hvordan, man også kan lege fangeleg på nettet. Her synes børnene derfor at forbinde relationer, venskaber og aktiviteter uden for chatten med relationer og aktiviteter på chatten – og det er børnene, der selv skaber sammenhængen.

Fra et *voksenperspektiv* er vores bekymring i forhold til værdien af chat i børns hverdagsliv i høj grad forbundet med usikkerhedsmomentet og den grå zone mellem virkelighed og løgn, som uden tvivl er en del af det at være logget på, men det er samtidig også det, der i et *børneperspektiv*, er det særligt fascinerende ved chatten. Hvordan børnene bevidst kan bruge gråzonen mellem virkelighed og løgn, vil vi i det følgende komme nærmere ind på.

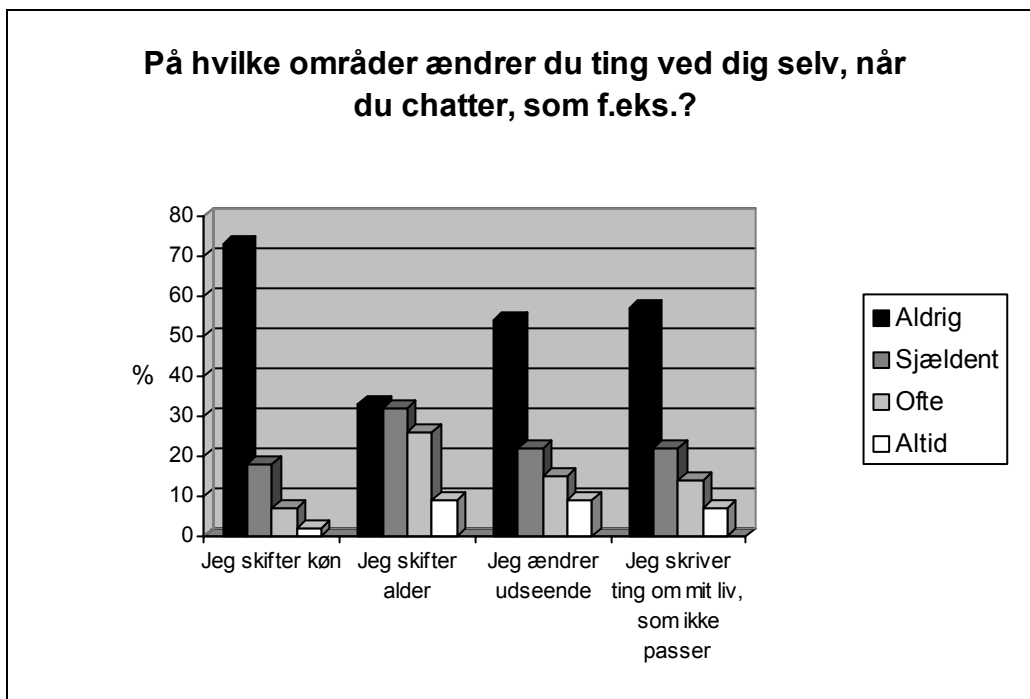
Er du dig selv på chatten?

Hvad er det, børnene ændrer på ved sig selv i det virtuelle rum?

I forhold til børns leg med identitet på chatten, som er et af de forhold, som bliver beskrevet flere steder, når talen teoretisk falder på chat, har vi spurgt, om børnene udgiver sig for at være en anden person, når de chatter. Her siger 70% af børnene, at de ofte eller altid bruger et andet navn, når de er på chatten.

(Figur 10)

(Figur 11)

Herudover peger børnene på, at mange også ændrer på deres alder, når de beskriver sig selv på chatten, ligesom der også bliver lavet om på udseende. Således siger 35%, at de ofte eller altid ændrer på deres alder, og 24% svarer, at de ændrer udseende. 21% af de børn som chatter svarer herudover, at de ofte eller altid skriver ting om deres liv, som ikke passer.

(Birgitte) Ja det fede er, at man kan bare logge ned, og man er en hel anden person, og man kan gøre, hvad man vil derinde, nærmest.

(Jasper) Vi kender jo konsekvensen, hvis vi går derind, så vil vi få en hel masse spørgsmål banket lige i hovedet og det er det, der er det spændende ved det.

Med andre ord synes børnene at beskrive en form for udvidelse af handlemuligheder og muligheder i forhold til selvbeskrivelser, som Birgitte siger, ”man kan gøre, hvad man vil derinde, nærmest”.

Dette kommer også til udtryk i de spørgsmål, vi har stillet, som går på børnenes selvforståelse, når de er på chatten. Også her finder vi ud fra svarene, at børnene i deres selvfremsættelse giver indtryk af at være både mere modige og mere åbne, når de er på chatten end til daglig. 34% siger således, at de ofte eller altid er mere modige end til daglig, mens 34% siger, at de er mere åbne end til daglig. På lignende vis siger 97%, at de aldrig eller sjældent er mere generte end til daglig.

Børnene giver i undersøgelsen udtryk for, at de er mere åbne og modige og mindre generte, når de er på chatten. Kigger man på sammenhængen mellem indelukthed og generthed, når de er på chatten, er det også tydeligt, at de fleste børn, 90%, aldrig eller sjældent er mere indelukkede end sædvanlig og heller ikke beskriver sig selv som mere generte, når de er på chatten. Her er der altså god overensstemmelse i børnenes svar.

Men et er disse mere overordnede oplysninger vedrørende børnenes selvopfattelse, når de chatter, noget andet er, hvordan den konkrete kommunikation rent faktisk foregår. Hvordan kommer denne åbenhed og det større mod til udtryk, i måden børnene skriver til hinanden?

Kommunikation på chatten

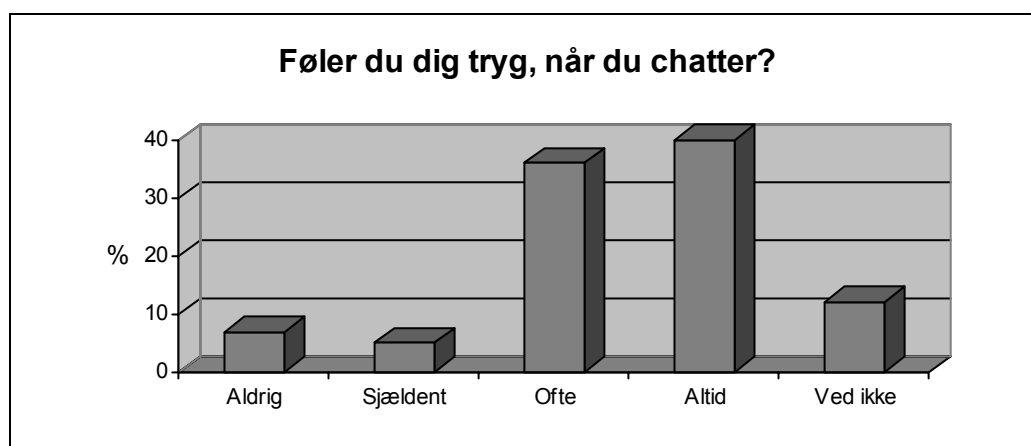
Mange af de børn, som chatter, skriver, at de taler, som de plejer, når de chatter, det siger 42% at de altid gør. Alligevel stikker det i øjnene, når 19% anfører, at de ofte eller altid taler mere om sex. Hvis vi sammenholder det med en fordeling på piger og drenge, skærper det billedet af en forskel på, hvad drenge og piger chatter om, når de er på nettet.

Ud af det procentantal af piger og drenge, der har svaret på dette spørgsmål, giver flere piger til kende, at de ofte eller altid taler om kærester, nemlig 43%, mens tallet hos drengene er 31%. Til gengæld er der lidt flere drenge, som angiver, at de taler om sex. Her er det for drengene 19% og for pigerne 15%. Hos drengene peger tallene derfor i højere grad på, at det der bliver chattet om er fritid og sex, hvor pigerne markerer sig på felter som kærester og skole og venner.

Sikkerheden på Chatten?

”Jeg synes det er rimelig godt med de plakater, men det er ikke lige altid, at alle lige overholder det” (Sagt om Sikker Chat kampagnens plakater, Liv, 7. klasse).

En særlig interesse, ud over at indkredse forskellige betydninger af chat i børns hverdagsliv, har i denne undersøgelse været, at få et billede af sikkerheden på chatten. Derfor har vi i første omgang spurgt til, om børnene er trygge, når de chatter? Generelt må vi sige ja. 76% er ofte eller altid trygge, når de chatter. Alligevel har 12% svaret, at de aldrig eller sjældent er trygge. I denne undersøgelse svarer det til, at 91 børn har svaret, at de aldrig eller sjældent er trygge, når de chatter.

(Figur 12)

Kampagnen ”Sikker Chat”, som er udarbejdet i samarbejde mellem Det Kriminalpræventive Råd og Red Barnet, har oprindeligt haft til formål at forhindre overgreb på børn. Dette formål er senere blevet set i forhold til at prøve at imødegå nogle af de ubehagelige oplevelser, som børn kan have været udsat for. Hermed ønsker man at give børn nogle generelle råd, som kan være medvirkende til at imødekomme eventuelle usikkerhedsmomenter og højne sikkerheden for de børn, som chatter. For at få indblik i kampagnens rækkevidde, har vi derfor spurgt, om børnene har modtaget vejledning om, hvordan man chatter sikkert på nettet? Det er der mange, som har svaret ja til, nemlig 61%, mens 27% angiver, at de ikke har modtaget vejledning, og 12% er i tvivl. På spørgsmålet om hvem de har modtaget vejledning af, peger børnene på skolen som det sted, hvor de hyppigst har modtaget vejledning med 84%, mens forældre og andre voksne også scorer højt med 49% og 44%. Også vejledning via nettet er der mange, der anfører, nemlig 44%.

Vi har spurgt specifikt om børnene kender til Sikker Chat kampagnen? Og her har 43% sagt ja, 43% nej og 14% ved ikke. De steder, som børnene angiver som de primære steder, hvor de er stødt på kampagnen, er på skolen og på hjemmesiderne, hvor der bliver udbudt chat.

Bruger børnene så de fire regler, som kampagnen stiller op for sikker chat? Omkring 1/3 af børnene angiver her, at de altid følger dem, 1/3 angiver, at de følger dem nogen gange, men alligevel er der 16-17% som anfører, at de ikke har hørt om reglerne før nu. En af begrundelserne for ikke at chatte sikkert giver Henrik i nedenstående citat:

”(Henrik) Man har jo hørt om, at man skal passe på, og vi har alle de der plakater med Sikker Chat, men det er ikke altid, at jeg chatter sikkert.

(Interviewer) Hvorfor gør du ikke det?

(Henrik) Ja, det er vel, det er svært at forklare, men det er vel for at få mere sjov ud af det, for at lære personerne bedre at kende dem man chatter med. Det er godt nok en risiko at ta', men hvis nu det er en person, som er på ens egen alder, som man måske godt kunne tænke sig at møde, så er det lidt svært, hvis man ikke gør det".

Kort og godt – det tager noget at spændingen og det sjove af, hvis man skal følge reglerne, synes Henrik at vise. Børnene fremhæver således både fordele og ulemper ved anonymiteten på chatten, som det fremkommer af det følgende.

(Interviewer) "Hvad betyder det for jer, at I er anonyme, når I chatter?"

(Nina) Meget. Man kan jo lyve om sig selv, og hvis der er én, som man helst ikke vil chatte med, så er det meget godt, at de ikke ved præcis hvem man er, fordi så kan man bare logge af.

(Jasper) Jeg synes, det er rimeligt godt, men det er også dårligt. Det gode er, at man har ikke den helt store risiko for at komme i fare, men det dårlige er så, at hvis man ikke var anonym, så kunne man jo også se, hvem man chattede med, om det var én på ens egen alder, eller om det egentlig var en voksen mand eller voksen dame. Man ved ikke, om man skal tro på dem, eller om man bare skal tro på sin intuition".

Hvilke ulemper der kan følge med anonymiteten, går vi i det følgende afsnit mere i dybden med.

Bagsiden

"Jeg har prøvet da jeg var yngre, men det fangede mig altså ikke rigtig. Jeg syntes, der er for mange klamme tilbud. Det er flere år siden, jeg har chattet sidst, men jeg er en del på nettet. Jeg fatter ikke, hvordan nogle kan synes det er sjovt, for det handler jo nærmest kun om at svine hinanden til" (Lene, 7. klasse).

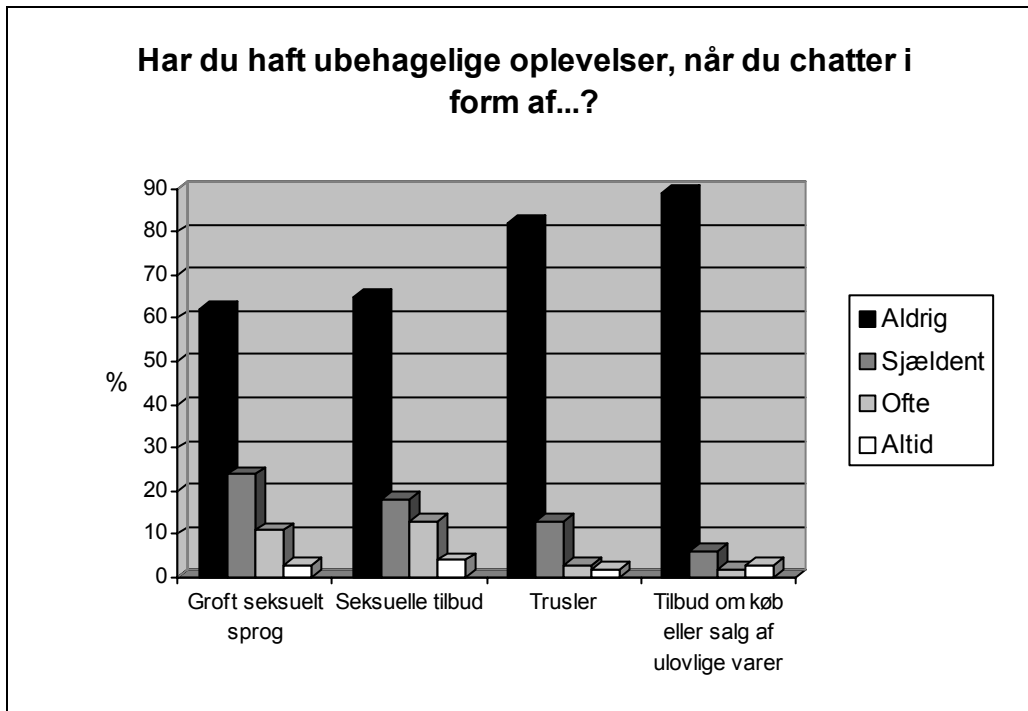
"Jeg har aldrig i mit liv chattet. Derfor har jeg ikke besvaret de fleste spørgsmål. Jeg ved, at jeg aldrig kommer til at chatte, fordi jeg ikke føler mig sikker. Jeg synes det er en dum måde at møde venner eller kæreste. Man ved jo, der er masser af mærkelige mennesker" (Terese, 7. klasse).

"Altså de fleste de...de begynder bare lige pludselig at snakke om sex og sådan noget, og det synes jeg ikke ligefrem er så interessant" (Dina, 7. klasse).

Halvdelen af børnene kender til Sikker Chat kampagnen, og halvdelen kender den ikke.

Hvis man spørger ind til, om børnene har haft *ubehagelige oplevelser* på nettet, så kunne det se værre ud, men det stikker dog i øjnene, at *17% af børnene ofte eller altid oplever at få seksuelle tilbud på chatten*. Dette svarer til at 143 børn i denne undersøgelse ofte eller altid oplever at få seksuelle tilbud på chatten.

Vi har med undersøgelsen forsøgt at få et billede af, i hvilket omfang børnene har haft ubehagelige oplevelser på chatten, og af hvilken karakter disse oplevelser har været? Her anfører 14% af børnene, at de ofte eller altid har oplevet groft seksuelt sprog. Dette svarer i denne undersøgelse til, at 116 børn ofte eller altid oplever groft seksuelt sprog, når de chatter. 17% af børnene har ofte eller altid oplevet at få seksuelle tilbud. I denne undersøgelse drejer det sig om 143 børn, der ofte eller altid har modtaget seksuelle tilbud, når de har chattet. Godt 5% af børnene har ofte eller altid oplevet at modtage trusler på nettet. I absolutte tal svarer det til 41 børn, mens 3-4% - i denne undersøgelse omkring 24 børn - refererer til, at de har modtaget tilbud om køb og salg af ulovlige varer.

(Figur 13)

Ikke mange angiver, at de er blevet forfulgt på nettet én gang, men de 5% der siger ja, hvilket svarer til 44 børn i undersøgelsen, er det vigtigt, at vi forholder os til. Ligeledes må vi være opmærksomme på de 7%, som fortæller, at de én gang har modtaget trusler om tæv, bank eller vold. Det svarer i absolutte tal til 60 børn. Sådanne oplevelser kan have en grov karakter, som kan præge børnene i forskellig grad.

Til sammenligning med disse tal er der i 2002 gennemført en spørgeskemaundersøgelse i forbindelse med det kriminalitetsforebyggende projekt *Prosit* på fem skoler i Valby og Kongens Enghave. Formålet var at kortlægge og beskrive kriminalitet blandt børn og unge i lokalområdet. 1.172 børn fra 4. til 9. klasse deltog i undersøgelsen.

Her oplyste 11% af børnene, at de indenfor det sidste år havde været udsat for vold én eller flere gange. Herudover oplyste 21%, at de havde været udsat for trusler. Dette resultat er bemærkelsesværdigt, idet det generelt antages, at ikke mere end 1,5% af personer mellem 16 og 74 år bliver offer for et overfald på et år¹⁰.

Også i denne undersøgelse ligger det procentvise tal på 5% og 7% derfor noget højere i forhold den generelle antagelse¹¹.

Nogle af børnene har i spørgeskemaerne angivet, hvad der er sket, når de har været udsat for noget ubehageligt. Her er et udpluk af hvad børnene skriver:

Han bad mig om at købe sex.

Der var én der fulgte efter mig på n-stationen og spurgte mig om nogen ting, jeg ikke havde lyst til at svare på.

Én spurgte, om han skulle banke mig.

Jeg skriftede rum, men den fulgte efter mig.

¹⁰ Resultatet i *Prosit* undersøgelsen ligger altså noget højere, men samtidig må forskellen i respondenternes alder bemærkes, når denne forskel skal vurderes.

¹¹ Kilde: Syberg Henriksen, *Kriminalitet blandt børn og unge i Valby og Kongens Enghave – ofre og anmeldelser*, 2002.

Han gav mig en besked om, at han ville ringe til mig.
Han sagde, jeg kommer og voldtager dig/banker dig osv.

Det er grove trusler, og i flere af de ovenstående tilfælde anfører børnene, at det er foregået over flere gange.

Mobning kan også foregå på Internettet. Således siger 8% af børnene, at de har oplevet, at andre har holdt dem uden for, når de har været på chatten, og direkte mobning er der 6%, som kan nikke genkendende til. På spørgsmålet om børnene mere generelt har oplevet, at andre har skrevet ubehagelige ting til dem, svarer helt op til 16% ja. I absoluttet tal svarer det i denne undersøgelse til, at 136 børn har oplevet, at andre har skrevet ubehagelige ting om dem på chatten.

Med andre ord foregår der på Internettet og på chatten specifikt også nogle af de udskillelserprocesser, som vi kender fra skolen. I nedenstående giver et par af børnene et eksempel på, hvordan det kan foregå:

(Interviewer) Har I nogensinde oplevet sådan noget som mobning på nettet?

(Jasper) Ja, jeg har oplevet en lille smule. Altså vi sad og chattede, og så lige pludselig så skriver personen et eller andet "fuck dig" eller et eller andet, så skriver jeg i lige måde, og så kommer der andre personer og skriver mærkelige ting til mig eller til ham.

(Omar) Der er også nogen der siger, "hvis du er dansker tryk 1234" og "fuck ham perkeren" og sådan noget.

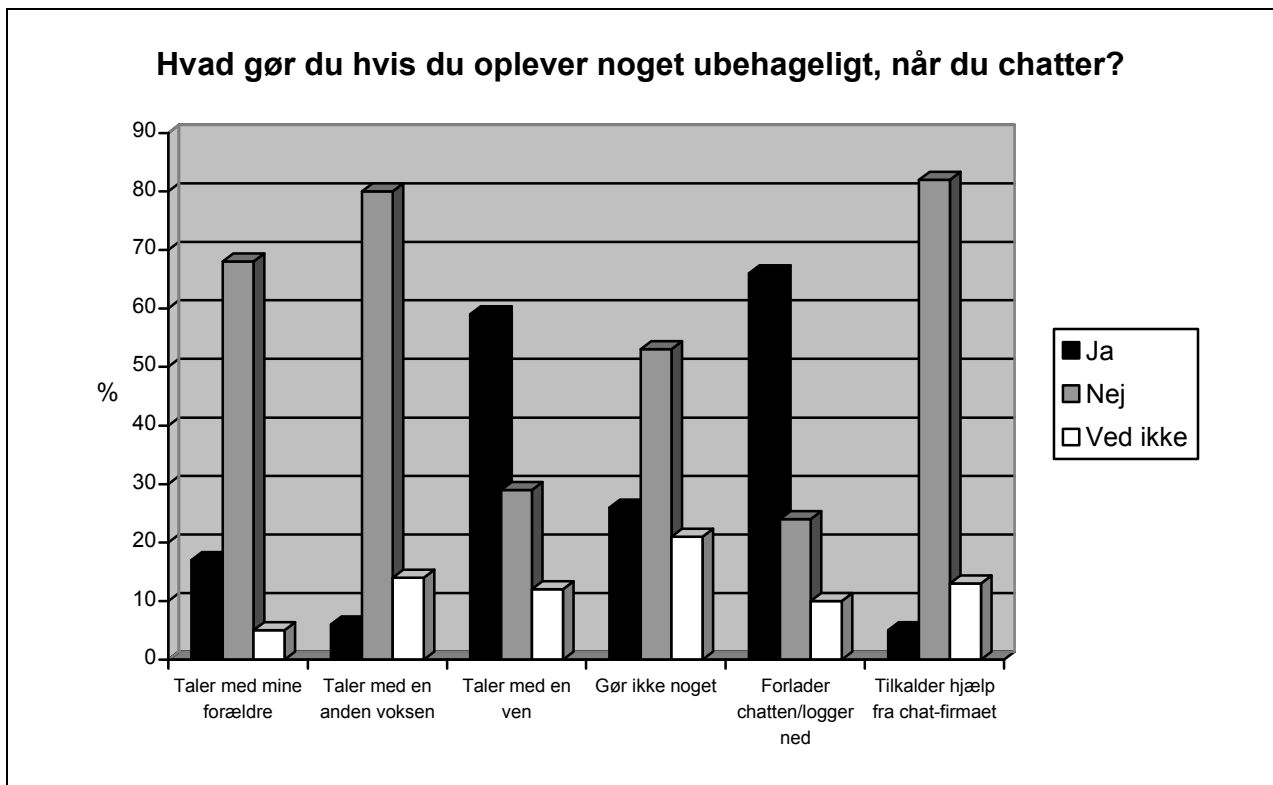
(Interviewer) Går det ligeså meget én på på chatten, som hvis det sker i klassen?

(Henrik) Nej, overhovedet ikke, man kommer jo ikke op og slås med dem på nettet.

(Nina) Nej, man kan jo bare logge ud, man møder dem jo aldrig.

Alligevel viser børnene i den sidste del af citatet, at det ikke berører dem så meget, som hvis det var mobning, som foregik i deres klasse: "man kan jo bare logge ud, man møder dem jo aldrig". Også i dette tilfælde synes børnene at give udtryk for, at den mindre grad af forpligtelse og binding af hverdagsrelationer betyder, at oplevelserne ikke "sætter sig" på samme måde, og derfor er lettere at ryste af.

Men der kan være tilfælde, hvor et barn alligevel oplever noget, der er meget ubehageligt på chatten. Vi har spurgt til, hvad de gør, hvis det er tilfældet. De fleste børn lader til at følge reglen om at logge ned, hvis de oplever noget ubehageligt nemlig 66%. Men en del børn, 59%, taler også med en ven om det. Endelig er der 26%, som ikke gør noget, og 17% som taler med en forældre. 6% taler med en anden voksen, og 5% tilkalder hjælp fra chat-firmaet.

(Figur 14)

Igen kan vi se, at man derfor helst vil betro sig til en ven, man kender godt frem for tale med en voksen. I forhold til den vægt, som børnene i undersøgelsen lægger på fortroligheden med én eller flere tætte venner, understøtter det formodningen om, at chat er en intim og personlig aktivitet og kommunikationsform. Det er et faktum, at de fleste børn, hvis de ikke er alene, foretrækker at chatte sammen med én god ven. Det er kun de personer, som er tættest på, og som man stoler på, som må være med. Skal vi forholde os til disse oplysninger, peger undersøgelsen af børns chatvaner derfor også generelt på *vigtigheden af børnefællesskaberne* i forhold til de subjektive udviklingsprocesser, som børn går igennem.

Hvis vi derfor skal bruge denne oplysning til noget i forebyggelsessammenhæng, må vi udover at opfordre børnene til at tale med en voksen, hvis de oplever noget ubehageligt på nettet, også mere realistisk vende fokus mod børnefællesskaberne. I praksis ser det ud til at være her, børnene vil være mest tilbøjelige til at betro sig og dele oplevelserne med hinanden. Noget tyder derfor på, at vi godt kan opfordre børn til at tage en voksen med, hvis de mødes med én fra chatten, men det er ud fra det samlede billede, som børnene giver os af betydningen af chat og brugen af chat, tvivlsomt, om dette vil forekomme i praksis. Der er derfor også muligvis tale om et paradoks, i forhold til hvad børnene fortæller os om, hvad de finder tillokkende ved chatten – nemlig det anonyme og så det faktum, at de voksne ikke bliver inviteret med på chatten af børnene. Chat er derfor noget børnene i udgangspunktet vil have for sig selv. Derfor virker det skævt at tage en voksen med, når/hvis de mødes med en fra chatten. En realistisk pejling i forhold til en forebyggende indsats vil derfor snarere, fra et børneperspektiv, lægge vægt på en indsats, som tager højde for børnenes blufærdighed og de intime aspekter, som er i spil, når børn chatter.

Som Don Tapscott skriver, er det at være på nettet og chatten at befinde sig et sted mellem blottelse/selvudlevering og total anonymitet, og det er denne dialektik som fascinerer og skræmmer på samme tid.¹²

Det andet perspektiv, som det er værd at holde fast i, er det store antal børn, som også angiver, at de forlader chatten/logger ned, hvis de oplever noget ubehageligt på chatten. Derfor er det vigtigt at notere, at mange børn, 66% - altså over halvdelen - *handler sig ud af* den ubehagelige situation. Fremtidig forebyggelse kan med fordel forsøge at støtte op om børnenes handleevne i de situationer, som uden handling vil kunne få en kritisk udgang. Her er det også vigtigt at være opmærksom på den relativt store gruppe børn, som har anført, at de ”ikke gør noget”, hvis de oplever noget ubehageligt på nettet, altså hverken logger ned, eller taler med nogen om den ubehagelige oplevelse, ligesom kun 5% anfører, at de tilkalder hjælp fra chatfirmaet. Det er altså forskelligt, hvordan børnene reagerer på chatten. Det store antal børn, som alligevel anfører, at de forlader chatten, er med andre ord i stand til at tage et ansvar og sætte grænser. Det er imidlertid ikke alle børn, som kan det, og det er derfor også i forhold til denne gruppe af børn, at vi skal være særligt opmærksomme. I forhold til at børnene her viser, at det er børnefællesskaberne, som er af stor betydning, når de skal dele oplevelser – gode som dårlige - fra chatten, må der derfor også med hensyn til forebyggelse tænkes i, hvordan man kan opfordre/visse, at der f.eks. kan være en fordel i at være sammen med én eller flere venner, når man er på chatten.

Hvem har ansvaret for sikkerheden?

”det er meget ens eget ansvar at være på chatten, man står jo egentlig selv for sikkerheden” (Jakob, 7. klasse).

At børnene er parate til at tage et ansvar for sikkerheden på chatten, viser de os, idet 50% af børnene er helt enige i, at sikkerheden på chatten er de selv ansvarlige for. 53% er dog også helt enige i, at firmaet, der ejer chat-rummet, har et stort ansvar. Børnene føler sig selv ansvarlige og får også at vide i kampagner, at de er ansvarlige for at lukke ned: ”det er dig der bestemmer”. Men, måske er det vigtigt samtidig at holde fast i, at jo mere ansvar vi lægger over til børnene, jo mere utydeligt bliver det for os, at det er os, der gør det¹³. Det ansvar som børnene tager på sig skal derfor vejes op af en understregning af, at lever man ikke op til det ansvar af den ene eller anden grund, så må man hellere søge hjælp frem for at lukke sig inde med en skyldfølelse, som mange børn oplever det, også i tilfælde hvor barnet ikke selv kunne have gjort noget for at forhindre f.eks. en seksuel chikane.

Med andre ord er det vigtigt at understrege, at ansvaret aldrig må ligge så tungt på barnets skuldre, at det bliver til en skyldfølelse, som barnet gemmer på og vender indad.

Wolfgang Bergmann betragter Internettet som et sted uden rum og tid, hvor alt kan ske. Han definerer mediet som ansigtsløst og ”øjeblikket”, hvor historier og beretninger, der kræver tålmodighed, ikke kan overleve i den sammentrængte tid mellem millioner af mulige kontakter. Denne undersøgelse stiller spørgsmål til denne vurdering af Internettet og chatten som udelukkede ansigtsløse medier, som alene gøder grunden for hurtige snapshot uden mulighed for længerevarende forbindelser og kontinuitet. Børnenes budskab i denne undersøgelse er som vist, at chatten, hvis man vil, kan byde på mere end det ☺.

¹² Don Tapscott, 1998, p.68.

¹³ Morten Nissen, 1997, p. 218.

English Summary

The object of this survey is to bring a child's perspective into the debate on and the understanding of children and their internet chatting in order partly to throw light on children's chatting habits and partly, hopefully, to be able to use this information for preventive purposes. The report therefore looks into the importance of internet chatting to today's children and the contexts in which the chatting becomes a central pastime considering both its positive and negative aspects – seen from the child's perspective.

Another purpose of the survey was to illustrate *the safety of internet chatting*, for example with a view to various kinds of misuse, among other things paedophilia. Based on the campaign "Sikker Chat" (safe internet chatting) which was launched jointly by the Crime Prevention Council and Save the Children, a wish has been expressed to get an insight into the scope of the campaign and children's internet chatting behaviour. If we know more about children's internet chatting and their behaviour on the net we will have better opportunities of intervening when this is needed, through our preventive work.

In other words, this survey has had two purposes – one is to obtain up-to-date knowledge of children's chatting on the internet and the importance of such chatting in the everyday life of children. The other is to gain information that can be used in our preventive work.

Through this the children's answers have given us a clue to go by at many different levels and with many nuances.

The children's answers

Chatting on the internet is, according to children in their 7th year in school, a complex pastime which holds positive as well as negative aspects and which has very different concrete connotations in children's everyday life in relation to the way in which the individual child uses internet chatting, and in relation to the expectation and motives the children bring along. To start with the focus will be on some of the more unambiguous answers that have come up in this survey. The dissimilarities and the complexity will be discussed in greater detail where this is relevant.

As an absolutely overall consideration we must say that the children's answers show that internet chatting is a new way of communicating which attracts children and young people greatly as an, in many different arenas, accessible activity. Internet chatting is being looked upon as a virtual meeting place where it is possible to test new points of view, identities and roles in long-term or casual communities.

Even though we, adults, still refer to and consider internet chatting as a relatively new opportunity and pastime, there is no doubt in children's minds that chatting on the net is an everyday phenomenon and most children move at ease in and about the various chat rooms. The children themselves are very much aware that adults, for example teachers, educationalists and parents often have some special interpretations of internet chatting as an activity, and that these are not always very positive. However, and also for this reason, it is very important also to hear what the children have to say. And they *are* good at formulating their thoughts about both the prejudices and the myths which surround them and at being able to introduce a counterbalancing or an opposite explanation describing what chatting can also be and how chatting can form part of a positive activity.

The following sums up the typical answers that the children gave about their internet chatting, their motives and the way they function in their everyday lives.

Typical internet chatting

- Children who chat mostly do it 1-5 times a week for about 15-30 minutes each time. They are often at school or at home while they do it – and they are either alone or with a friend. Most children start chatting in their 5th or 6th year in school. 38% answered that they had been chatting for 1-2 years when they were in their 7th year in school.

The internet chatting is typically about friends, girl-friends and boy-friends, sex and leisure. The children do not feel like stopping their chatting.

For very many children chatting on the net is a way of passing their time, a way of getting friends and it is simply fun!

Therefore more than 1/3 of the meetings on the chat sites develop into further meetings or into friendships.

The intimate aspect of internet chatting is underlined in several ways – one is often alone or with a friend when intimate subjects such as girl-friends and boy-friends, sex and friends are being discussed on the chat site.

Playing with identities

Quite a few children admit that internet chatting also has to do with playing with or changing one's identity, and most often it is age and looks that are changed.

- 70% of the children answer that they often or always use a name which they have made up when they chat
- 21% of the children who chat also answer that they often or always write things about their lives which are not true

Thus chatting gives them a free room, a room free from the positions which children may have, for example with respect to being more open or bolder and adventurous about things in the chat room which they might not otherwise be. One of the clear signs that children showed in the survey is that internet chatting opens up possibilities of trying things out and playing with their identity and aspects such as their sex and age. Such testing takes place especially in relation to previous experience that the children have had and is fitted in as to how these positions can be integrated functionally, also compared with the reactions of the surrounding world. In this context it is primarily curiosity or an urge to explore which motivates the children and which will, in many cases, also become important in their lives outside the chat room.

New kinds of communities

According to the answers given by the children, there are two contexts especially which children prefer for their internet chatting.

44% answered that they are often or always *at home* when they chat. 29% answered that they often or always chat *at school*. Since a lot of chatting takes place in the homes and at schools, this is an important clue to include in the considerations as to where it is particularly important to focus efforts when supplying information. It is also important to know where one should have the discussion about chatting and who should be the parties to this dialogue in order to achieve the optimal possibilities of reaching the children, for example with preventive work. When by far the majority of the children have stated that it is in their homes and at school that they chat on the net, and 55% also answered that they are often or always alone when the chat, there is a large group of

children to whom it is important to pay attention so that they can navigate safely in their chatting, also when they are on their own. It is, thus, not a small number of children who surf the chat sites alone. On the contrary, it is more than 50% of them. This underlines the importance of the preventive work aimed at the individual child who is alone at its computer. If the child is not alone, it is typically with one or more friends.

In this way internet chatting constitutes new arenas as a basis for communities both at the computer screen and on the other side of the screen. It is the children themselves who create the link between the different communities and they demonstrate, among other things, how friendships on the net become friendships outside the internet as well. They also show how it is the same course of action with friends on the internet as with friends outside the internet that forms the basis of a friendship (for example, as one of the children mentioned, that this or that person is good to speak with).

Intimate conversations – between that which is an obligation and that which is indifferent

There are several things in the children's answers which point in the direction of internet chatting, in the children's interaction, as opening up a dualism between on the one hand something unknown and distant, and on the other hand something intimate and very close by.

Firstly, the children's choices and their way of structuring the actual situation surrounding the chatting and the degree to which internet chatting takes place in the homes, whether it is alone or in company with a good friend, indicate that children consider chatting as an activity which, as a starting point at least, opens up the way to intimate conversations. Moreover, the subjects that are discussed in particular in the chatting on the net support this view. As already mentioned, it is primarily friends, leisure, girl-friends, boy-friends and sex which the children emphasise. Intimate conversations are in favourable conditions, among other things due to the possibility of anonymity which the children stressed as an opening in relation to letting go of some of the reservations or inhibitions.

- 34% said that they are often or always bolder than normal whereas 34% said that they are more open than they would be normal.

Similarly 97% said that they are never or rarely more shy than normal.

The majority of the children therefore responded that they are more open and bolder and less shy when they are in the chat room.

There is one more point that should be emphasised, namely that quite a few children log on to the same chat room again and again when they are on the internet. Almost 60% answered that they often or always go into the same chat room. *This is, therefore, one more priority amongst children's choices which seems to confirm that chatting is not just a matter of casual meetings but also a matter of constancy and continuity.* At the other end of the scale we find the kinds of communication that are more casual by their nature. That is where you are just "friends for five minutes", as one of the children expressed it.

Children's different ways of using chat rooms can have many reasons. One possible interpretation might be that it should be understood in relation to the very different and personal reasons that each individual child has for his or her logging on to the chat room, ranging from pastime to an actual wish to have one or more new friends.

Safety – assistance to bear the burden of responsibility

Most children feel confident when they chat. Many have also received guidance on chatting at school.

- 76% of the children often or always feel confident when they chat. Nevertheless 12% responded that they never or rarely feel confident.

Half of the children know about the safe chat campaign. Half of them do not.

If you ask the children in detail whether they have experienced anything *unpleasant* on the internet then it does not look so bad, fortunately, but it is conspicuous though *that 17% of the children often or always experience getting sexual offers in the chat room.*

- 14% of the children answered that they have often or always experienced offensive sexual language. 17% of the children have often or always had any sexual offers. A little more than 5% of the children have often or always been threatened on the internet whereas 3-4% stated that they have received offers for purchase or sale of illegal items.

The typical reaction to unpleasant experiences is for the children to log off. Many of them also speak with a friend about it. Whether the degree of safety in the chat room is high enough is a matter of opinion but a great many children, about 1/3, have not been able to answer this question. Responsibility – the children take that upon them themselves, i.e. about 50% said that what happens in the chat session is their responsibility. The fact that the children believe they are responsible themselves for their own safety and for what happens in the chat session is good. It needs to be understood that they can actively turn away that which is unpleasant or they can log off and avoid being *sucked into things, physically and mentally*. If the responsibility, however, becomes too heavy a burden on their shoulders, as in the situations where children have not backed away in time, they may end up being under a strain. In preventive work it is therefore important that we contribute to showing them that they are not alone with the responsibility and that we offer them advice as to what would work for them, namely the children's community. If, therefore, we urge children to have fun in the chat room with one or more friends present, there will be a good chance that they will use each other better. This is a more likely outcome, judging from the answers that the children gave, than expecting that they will tell an adult something in confidence.

Some of the children stated that subsequently they meet with someone they have chatted with in the chat room. It is striking that 9% of these children answered that they have often or always found the person they met a different person to the person that he or she had pretended to be. If that is compared with the 5% of the children who answered that they have often or always found the person they met tried to talk them into doing things which they did not want to do, it might suggest that between the meetings which several children agreed about, there are some unpleasant meetings and situations which take the children by surprise when it comes to the actual meeting.

From an *adult's point of view* our concern about the value of internet chatting in relation to the children's everyday life is well founded if we look at the unpleasant experiences and the actual risks of different kinds of indignities which the children refer to. Our concern is, therefore, highly related to uncertainty and the grey zone between reality and lies, which are, no doubt, part of being logged on. However, that is also what, in a *child's point of view*, is particularly fascinating about internet chatting. In conclusion one must therefore say that the purpose or justification of chatting on the net is precisely the unknown or uncertainty. – Children know what real life is. The chat room is their free room away from real life. The task here is - with respect for the great openness and the ability of navigating safely which children often possesses – to show children how they can look after themselves in the best way and avoid situations where they become doubtful or in danger. A preventive effort should therefore, from a child's perspective, allow for children's chastity when they chat, for example in relation to the intimate subjects which are discussed in the chat room.

Consulting an adult or bringing an adult along to a meeting with a friend from the net will most often not be realistic, judging from the answers given by the children. On the other hand, the children themselves point to the fact that it is in the children's communities that you confide in one or more friends – about good as well as bad experiences. From a preventive point of view the feasible angle therefore seems to be to try to utilise this and, for example, urge children to be in a group together when they chat.

Moreover, through our future preventive work we can, advantageously, try to get behind and support children in their ability to act in those situations where the outcome may be critical if no action is made. In this connection it is also important to be aware of the relatively large group of children who stated that they "do not do anything" if they experience something unpleasant on the net. Children react differently to the things that happen while they are chatting. It is not all children who are able to set the necessary limits. It is therefore this group of children that we have to pay special attention to.

Litteraturliste:

- Bergmann, Wolfgang: *Computerbørn*, Socialpædagogisk Bibliotek, København, 1997.
- Brodin, Marianne og Hylander, Ingrid: *At blive sig selv – Daniel Sterns teori i børnehavens hverdag*, Hans Reitzels forlag, København, 1999.
- Cherny, Lynn: *Conversation and Community – chat in a virtual world*, CSLI Publications, 1999.
- Larsen, Henrik & Thomsen Helle: *Venner på nettet*, Atelier, København, 1996.
- Syberg Henriksen, Claus: *Kriminalitet blandt børn og unge i Valby og Kongens Enghave – ofre og anmeldelser*, CASA, 2002.
- Hernwall, Patrik: *Barns digitala rum –berättelser om e-post, chat & internet*, Stockholms Universitet, Stockholm, 2001
- Skolelivets socialpsykologi - nyere socialpsykologiske teorier og perspektiver*: (red. Højholt Charlotte og Witt Gunnar), Unge Pædagoger og forfatterne, København, 1996.
- Nørretranders, Tor: *Stedet som ikke er – Fremtidens nærvær, netværk og internet*, Aschehaug, København, 1997.
- Chat – Leg, identitet, socialitet og læring*: (red. Birgitte Holm Sørensen), Gads Forlag, København 2001.
- Børn i en digital kultur – Forskningsperspektiver*: (red. Birgitte Holm Sørensen og Birgitte R. Olesen), Gads Forlag, København, 2000.
- Børnekultur – Hvilke børn? Og Hvis kultur?:* (red. Birgitte Tufte, Jan Kampmann, Beth Juncker), Akademisk Forlag, Viborg, 2001.
- Tapscott, Don: *Growing up Digital – The rise of the Net Generation*, McGraw-Hill, New York, 1998